

Høgskolen i Oslo og Akershus, Senter for profesjonsstudier

Er høgskolene regionale kvalifiseringsinstitusjoner?

Likheter og ulikheter mellom høgskolene på Vestlandet og i hovedstadsregionen

Knut Gythfeldt og Kåre Heggen

3/29/2012

1. Innhold

1. Innhold	1
2. Sammendrag	3
3. Forord	5
4. Om regional kvalifisering av profesjonsutøvere	6
4.1. Forkortelser og begrepsavklaringer	7
4.2. Faglig bakgrunn for studien.....	8
4.3. Rekruttering til høgskolene	10
4.4. Sosial bakgrunn	12
4.5. Innvandrerbakgrunn.....	12
4.6. Arbeidsrekruttering og sysselsettingsmønster	12
5. Utvalget for analysen: Datasett og variabler	15
5.1. Innsamling av datasettet	16
5.2. Utvalgte studieretninger: Velferdsprofesjoner	16
5.3. Innvandrerbakgrunn i utvalget.....	18
5.4. Utvalget og romlig inndeling.....	19
5.5. Kategorisering av utdanning for foreldrene i utvalget	21
6. Rekruttering til høgskolene	23
6.1. Rekruttering til Høgskolen i Molde.....	23
6.2. Rekruttering til Høgskolen i Ålesund.....	23
6.3. Rekruttering til Høgskolen i Volda	23
6.4. Rekruttering til Høgskolen i Sogn og Fjordane.....	24
6.5. Rekruttering til Høgskolen i Bergen.....	24
6.6. Rekruttering til Universitetet i Stavanger.....	24
6.7. Rekruttering til Høgskolen Stord/Haugesund.....	25
6.8. Rekrutteringsvariasjoner internt på Vestlandet	26
6.9. Rekruttering til Høgskolen i Oslo og Akershus.....	27
6.10. Rekrutteringsmønstre: Aldersforskjeller ved fullført grad	27
6.11. Rekrutteringsmønstre: Kjønnforskjeller	28
6.12. Rekrutteringsmønstre: Sosial bakgrunn.....	29
6.13. Rekrutteringsmønstre: Etnisk bakgrunn	31
7. Sysselsettingsmønstre etter endt utdanning	35
7.1. Sysselsettingsmønstre for Vestlandet	35
7.2. Sysselsettingsmønstre for sykepleiere på Vestlandet	38
7.3. Sysselsettingsmønstre for førskolelærere på Vestlandet	38
7.4. Sysselsettingsmønstre for allmennlærere på Vestlandet	39

7.5.	Sysselsettingsmønstre for sosialarbeidere på Vestlandet	39
7.6.	Sysselsettingsmønstre for de resterende fagene på Vestlandet	40
7.7.	Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Molde	40
7.8.	Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Ålesund	41
7.9.	Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Volda.....	42
7.10.	Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Sogn og Fjordane	43
7.11.	Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Bergen	44
7.12.	Sysselsettingsmønstre ved Universitetet i Stavanger	45
7.13.	Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen Stord/Haugesund	45
7.14.	Tilbakeflytting etter endt utdanning for Vestlendinger	46
7.15.	Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Oslo og Akershus	49
7.16.	Tilbakeflytting etter endt utdanning for Oslo og Akershus.....	51
7.17.	Variasjoner i sysselsetting mellom urbane, semi-urbane og semi-rurale høyskoler .	52
8.	Konklusjon.....	54
8.1.	Høgskolenes rekruttering fra fylke og region.....	54
8.2.	Høgskolenes påvirkning på sysselsettingen etter fullført grad.....	55
8.3.	Forskjeller mellom urbane, semi-urbane og semi-rurale høyskoler	55
8.4.	Hvis de regionale høyskolene ikke fantes?.....	56
8.5.	Framtidig forskning	56
9.	Bibliografi	57
10.	Liste over tabeller	59
11.	Liste over figurer.....	61

2. Sammendrag

De spørsmålene som undersøkes og belyses i denne rapporten omfatter viktige faglige og politiske temaer: I hvilken grad rekrutterer høgskolene personer fra ulike regioner til høyere utdanning, og i hvilken grad forsyner høgskolene kvalifisert arbeidskraft til de ulike regionene? Rapporten tar for seg både rekrutteringen til høgskolene og overgangen fra fullført grad til arbeid. Denne mobiliteten før påbegynt grad og etter fullført grad er rapportens kjerne. Dette gir viktig kunnskap for å finne ut høgskolers regionale rolle og betydningen av et desentralisert høgskoletilbud.

Det finnes relativt bra oversikt over høgskolenes geografiske rekruttering av studenter til høgskolene, men svært lite om rekruttering fra høgskole til arbeidsmarked. Dette er studiens sentrale problemstilling. I tillegg undersøker vi også hvorvidt personer vokst opp på Vestlandet eller i hovedstadsområdet og som har tatt en velferdsprofesjonsutdanning utenfor eget oppvekststed, flytter tilbake for å arbeide i oppvekstregionen. Hvilken betydning har et desentralisert høgskoletilbud i Norge for fylkene og regionene?

Rapporten omfatter særlig det som blir kalt *velferdsprofesjonene*. Begrepet omfatter her utdanning til lærer (dvs. det som tidligere ble kalt allmennlærerutdanning), førskolelærer, sykepleier og sosialarbeider (omfatter sosionom, barnevernspedagog og vernepleier). Dette er store utdanninger ved høgskolene målt i antall studenter. De har ansvar for å utdanne grunnleggende kompetanse for skole-, helse- og sosialsektoren – i kommunene, helseforetakene og til dels i privat sektor. Det er sektorer som står overfor store utfordringer når det gjelder rekruttering. Rapporten gir viktig kunnskap om hvilken rolle høgskolene spiller i forhold til disse rekrutteringsutfordringene.

En grundig studie av problemstillingen er muliggjort ved tilgang til registerdata fra Statistisk sentralbyrå om avlagte grader ved universiteter og høgskoler, samt data om oppvekstkommune og arbeidssted for alle norske personer født mellom 1955 og 1990 som har fullført en grad mellom 1995 og 2010. Vårt utvalg er i hovedsak avgrenset til de som tok eksamen ved høgskoler og universitet på Vestlandet (fra Universitetet i Stavanger i sør til Høgskolen i Molde i nord), Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus (nå sammenslått til Høgskolen i Oslo og Akershus).

Det sentrale funnet i studien er at høgskolenes lokalisering har stor betydning for rekruttering til arbeidsmarkedet. Minst ni av ti med utdanning på disse velferdsområdene, som har tatt sin utdanning i samme region som de er oppvokst i, er også i arbeid i samme region både 2 og 5 år etter ferdig utdanning. Til sammenligning gjelder dette knapt halvparten av de som studerte ved disse institusjonene, men ikke var oppvokst i regionen. Her er tallene noe høyere for de som reiste til Oslo og Akershus for å ta slik utdanning sammenlignet med de som tok utdanning ved institusjonene på Vestlandet, særlig to år etter utdanningen.

Ser vi på studenter oppvokst i et av vestlandsfylkene som tok sin utdanning utenfor Vestlandet, er det færre som er i arbeid på Vestlandet etter ferdig utdanning, færrest av dem

som er oppvokst i Møre og Romsdal (34 prosent) og Sogn og Fjordane (44 prosent), noe flere i Rogaland og Hordaland. Ser vi derimot på studenter oppvokst i Oslo/Akershus, men som tok sin utdanning utenfor denne regionen, er flere (over 60 prosent) i arbeid i Oslo/Akershus etter ferdig utdanning. Det er omtrent samme nivå som Hordaland og Rogaland.

Studien viser også at den enkelte høyskole spiller en svært viktig rolle i rekruttering av arbeidskraft til sine nærområder og fylker. To år etter ferdig utdanning arbeider fra nærmere 80 til over 90 prosent av kandidatene oppvokst i samme fylke som høyskolen er lokalisert i, i samme fylke. (For Stord/Haugesund gjelder dette både Rogaland og Hordaland som arbeidsfylke).

Sett over tid, viser studien faktisk en økende tendens til at studenter oppvokst i samme region som de tar sin utdanning, også tar seg arbeid i regionen etter endt utdanning.

Vestlandshøgskolene rekrutterer primært fra egen region, og i mye større grad enn høyskolene i Oslo og Akershus. Samtidig kan en se at flere av de mindre urbane høyskolene gjør det like bra og i noen tilfeller bedre på å tiltrekke seg nye studenter utenfra.

Personer med innvandrerbakgrunn er generelt underrepresentert ved utdanningene og kvinner er overrepresentert. Især blant allmennlærerutdannelsene er innvandrere underrepresentert. Det er kun mindre forskjeller mellom høyskolene i Oslo og Akershus og Vestlandet på dette området, når en også tar hensyn til ulikt befolkningsgrunnlag. Både Oslo og Akershus og vestlandsfylkene har relativt høy tilbøyelighet for å sysselsette personer som ikke har vokst opp der, men tatt en grad der. Oslo og Akershus sysselsetter en noe høyere andel av innflytterne enn Vestlandet, men vi ser at Vestlandet har hatt en positiv utvikling i perioden.

Vi kan ikke på bakgrunn av denne studien fastslå hva som ville ha skjedd uten tilbud ved høyskolene i regionene. Men analysene indikerer at det klart ville svekke den regionale tilgangen på kvalifiserte lærere, førskolelærere, sykepleiere og sosialarbeidere.

Stikkord: *Profesjonsrekruttering, desentralisert høyskolemønster, studierekruttering, arbeidsmarkedsrekruttering, mobilitet og regional utvikling.*

3. Forord

Rapporten er bestilt av Høgskolen Stord/Haugesund, Høgskulen i Sogn og Fjordane, Høgskulen i Volda, Høgskolen i Oslo og Akershus, samt UH Nett Vest. Samarbeidet mellom Høgskolen Stord/Haugesund, Høgskulen i Sogn og Fjordane, Høgskulen i Volda og UH Nett Vest er koordinert ved at dekan Gunnar Yttri (Høgskulen i Sogn og Fjordane) og dekan Gunn Haraldseid (Høgskolen Stord/Haugesund) har deltatt i en referansegruppe med ansvar for å kvalitetssikre rapporten.

Knut Gythfeldt ved Senter for profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo og Akershus, har gjennomført analysene og skrevet brorparten av rapporten. Professor Kåre Heggen har skrevet mesteparten av del 4.2, lest korrektur, kommentert og kommet med utfyllende tilføyelser til teksten. Begge har bidratt tilsvarende til del 2 og del 8.

Professor Håvard Helland ved Senter for profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo og Akershus, har vært prosjektleder.

4. Om regional kvalifisering av profesjonsutøvere

Skole-, helse- og sosialsektoren står overfor en utfordring i å dekke behovet for nyutdannede og velferdssamfunnet er avhengig av å styrke rekrutteringen til denne sektoren. Utfordringen er uttrykt blant annet i Helse- og omsorgsdepartementets stortingsmelding om fremtidens omsorgsutfordringer: «Å styrke den faglige kompetansen er en av de viktigste strategiene for å sikre kvaliteten på tjenestetilbudet» (Helse- og omsorgsdepartementet, 2006).

Omfanget av rekrutteringsutfordringen varierer geografisk og er større i enkelte deler av landet enn andre. Kommuners sentralitet påvirker også deres evne til å tiltrekke seg nyutdannede, så vi regner med at utfordringene er mindre i byene enn i bygdene. Det er derfor satt i gang rekrutteringsprosjekter i flere fylker for å tiltrekke seg ny arbeidskraft og øke andelen som returnerer til fylket etter endt utdanning.

Denne rapporten skal bidra med kunnskap om rekruttering til sentrale profesjonsutdanninger og deres sysselsettingsmønster etter endt utdanning. Utdanningsgruppene denne rapporten tar for seg er: Sykepleier, førskolelærer, allmennlærer og sosialarbeider (sosionom, vernepleier og barnevernspedagog). Disse studieprogrammene leder fram til karrierer innen det som i denne rapporten blir definert som velferdsprofesjoner. Personer med utdanning i disse velferdsprofesjonene er noe alle kommuner, uavhengig av sentralitet og størrelse, trenger. Rapporten vil derfor fokusere på å finne likheter og forskjeller mellom faggruppene og regionene, henholdsvis Vestlandet og hovedstadregionen. Videre er det ønskelig å se om det er forskjeller mellom høgskolene i urbane, semi-urbane og semi-rurale steder. Et annet viktig mål for rapporten er å se om de respektive høgskolene utdanner fagfolk til egen region, eller om høgskolene kun rekrutterer studenter lokalt som flytter fra regionen etter fullført utdanning.

I Norge (og den vestlige verden) er det primært intern mobilitet som determinerer bosetningsmønsteret, ikke fertilitet. Mobilitet har vært dominert av netto innflytning til urbane og sub-urbane områder. For å begrense denne effekten og bevare bosetningsmønsteret har det blitt opprettholdt en aktiv desentraliseringspolitikk i landet. Blant tiltakene er den regionale spredningen av høgskoler. De regionale høgskolene skal gi personer mulighet til å studere, uavhengig av geografisk bosetning. Rapporten vil derfor prøve å belyse høgskolenes påvirkning på flyttemønster, både før og etter studiet. Rapportens **hovedfokus** kan summeres som følgende punkter:

1. I hvilken grad rekrutterer høgskolene fra fylke, region eller utenfor egen region?
2. Starter personer å jobbe i fylket der en vokste opp eller der utdanningsinstitusjonen er lokalisert? For å besvare dette ser vi på både utdanningsinstitusjonenes evne til å holde på egne og innflyttede studenter. Videre ser vi på tilbakeflytting blant personer som tok en grad utenfor eget oppvekstfylke.
3. Er det i forhold til punkt 1 og 2 identifiserbare forskjellige mønstre mellom urbane, semi-urbane og semi-rurale høgskoler?

4.1. Forkortelser og begrepsavklaringer

Rapporten vil ta for seg den geografiske mobiliteten til personer som har fullført en høyere grad som sykepleier, førskolelærer, allmennlærer eller sosialarbeider. Sosialarbeiderkategorien er satt sammen av alle som har fullført en grad som sosionom, vernepleier og barnevernspedagog. Disse studieprogrammene vil bli omtalt som **velferdsprofesjonene**. Med mindre annet er spesifisert i analysen, så referer rapporten til velferdsprofesjonene. Utrykket *velferdsprofesjoner* dekker normalt flere yrkesgrupper enn det vi her ser på, men vi finner likevel at velferdsprofesjonene fortsatt er det mest dekkende uttrykket. Står det eksempelvis «100 prosent av studentene starter å jobbe i samme region som de studerte». Så betyr det at 100 prosent av personene som har fullført en grad innen sykepleier, førskolelærer, allmennlærer, sosionom, vernepleier eller barnevernspedagog starter å jobbe i samme region som de tok den graden.

Ved noen anledninger er det ønskelig å sammenligne velferdsprofesjonene med andre studieprogrammer. Alle andre studieprogrammer enn velferdsprofesjonene vil bli referert til som *resterende fag*.

For å bestemme hvor personer er vokst opp, brukes folkeregistret kommune ved 16 år. Når det eksempelvis står at en person er oppvokst i Oslo eller Akershus, betyr det at personens folkeregistrerte kommune ved 16 år er en kommune i Oslo eller Akershus.

Arbeidsfylke etter utdanning refererer til arbeidsfylke to år etter fullført grad, med mindre annet er spesifisert¹.

Private utdanningsinstitusjoner er ikke en del av analysen, og det er de statlige høgskolene som er kjernen her. *Høgskolene på Vestlandet* refererer derfor til de statlige høgskolene på Vestlandet, samt universitetet i Stavanger². Står det eksempelvis «100 prosent av de som har fullført en grad innen sykepleie på Vestlandet», betyr det 100 prosent av de som har fullført en grad innen sykepleie på en av de statlige høgskolene på Vestlandet eller ved Universitet i Stavanger. Det samme gjelder for Oslo og Akershus. Så der det står «100 prosent av de som har en fullført grad fra Oslo eller Akershus», så betyr det 100 prosent av de som har en grad fra tidligere Høgskolen i Oslo eller tidligere Høgskolen i Akershus.

¹ Se seksjon 5.1 *Innsamling av datasettet* på side 13 for mer informasjon.

² Se seksjon 5.4 *Utvalget og romlig inndeling* for mer informasjon om utvelgelsen av institusjoner.

Tabell 1: Forkortelser og definisjoner brukt i rapporten:

Institusjon	Forkortelse	Definert som
Universitetet i Stavanger	UIS	Urban
Høgskolen i Oslo og Akershus	HIOA	Urban
Høgskolen i Bergen	HIB	Urban
Høgskolen i Ålesund	HIÅ	Semi-urban
Høgskolen i Molde	HIM	Semi-urban
Høgskolen Stord/Haugesund	HSH	Semi-urban
Høgskolen i Volda	HVO	Semi-rural
Høgskolen i Sogn og Fjordane	HSF	Semi-rural

4.2. Faglig bakgrunn for studien

Norge som velferdssamfunn er avhengig av å rekruttere kvalifiserte profesjonsutøvere til alle deler av landet. Skolesektoren og andre offentlige sektorer er opptatt av det samme; hvordan sikre seg godt utdannet, kvalifisert og motivert arbeidskraft. Utfordringen er større i enkelte deler av landet enn i andre. Slik flyttestrømmene går i dag har mange deler av landet problemer med å rekruttere kvalifiserte arbeidstakere både til offentlig og privat sektor. Dette prosjektet tar sikte på å utvikle kunnskap om rekruttering og kvalifisering, særlig i et regionalt perspektiv. Det er lite systematisk kunnskap på dette feltet.

Begrepet kunnskapssamfunn viser til en utvikling der kunnskap og formell utdanning har blitt stadig viktigere både i privat og offentlig sektor. Samtidig som utdanningsbehovet i samfunnet har økt, gjelder dette også tilbudet om høyere utdanning og en sterk økning i rekrutteringen. Studieprogram er lagt om til bachelorprogram, med masterprogram og dels doktorgradsprogram som mulig påbygning, også ved høgskolene. Endringene vil påvirke høgskolenes evne til å utvikle fag- og yrkeskompetanse, og derved evnen til å møte kompetansebehov hos studenter, i bedrifter, bransjer og regioner. De skaper også omfattende kunnskapsbehov om effekter både når det gjelder individuelle og samfunnsmessige kompetansebehov.

Regional utvikling blir ofte knyttet ensidig til industri, handel og samferdsel. Dette prosjektet retter seg mot rekruttering til skole, helse- og velferdstjenester, som kan være like viktige faktorer i regional utvikling. Litteraturen vedrørende spredningen av høgskoler, både den politiske intensjon og effektene av den, fokuserer i stor grad på kunnskapsbedrifter og kunnskapsregioner. Den politiske oppmerksomheten tenderer å fokusere på høyteknologiske fag når man snakker om kunnskapsinstitusjoners rolle i regioner (OECD, 2007). Denne rapporten vil i motsetning til dette fokusere på høgskoleutdannede velferdsprofesjoner som primært ikke er å regne som potensielle ansatte i kunnskapsbedrifter. Den store majoriteten av de som fullfører en grad innen velferdsprofesjonene vil få arbeid i offentlig eller offentlig finansiert sektor. Dette betyr ikke at høgskolenes og velferdsprofesjonenes rolle i utviklingen for regionen trenger å være mindre enn for de såkalte kunnskapsbedriftene, de har bare fått langt mindre oppmerksomhet. Bedrifter som samarbeider med universiteter og høgskoler har i snitt en bedre produktivitet, især i det lengre løp, kontra de som ikke gjør det (Frosch & Christensen, 2011). Det er rimelig å anta at deler av effekten, men ikke hele, kan avskrives på grunn av seleksjonen av hvem som faktisk samarbeider. Likeså er det rimelig å anta at

utførelsen av disse profesjonene, det arbeid de gjør etter fullført grad, har mye å hente på et UH-samarbeid. Dette fordrer en regional nærhet mellom utdanningsinstitusjonene og institusjonene hvor profesjonsutøverne jobber. En ting er at det er vanskelig å utdanne sykepleiere uten noen nærhet til en potensiell arbeidsplass hvor yrket blir aktivt utført, men det er mulig at arbeidsplassen også kan ha nytte av nærheten til høgskolen. Sikringen av arbeidskraft innen velferdsprofesjonene er også en nødvendighet for å kunne sikre lik tilgang til helse-, skole- og sosialsektoren i alle regioner. Og kvaliteten på disse tjenestene vil være avhengig av kvalifikasjoner og yrkesvalg blant de nye studentene. Kunnskap om rekrutteringen til utdanningene og profesjonene på disse områdene er derfor viktig. Prosjektet studerer derfor høgskolenes evne til å rekruttere kvalifisert arbeidskraft til velferdsoppgaver i sine regioner.

Prosjektet retter seg mot det vi kaller velferdsprofesjoner, som i rapporten omfatter allmennlærerutdanning, førskolelærerutdanning, sykepleierutdanning og sosialarbeiderutdanning. Dette er utdanninger som utgjør en vesentlig del av studietilbudet ved høgskolene og de er derfor sentrale i en studie av høgskolenes regionale rolle.

Flere studier dokumenterer endring i rekrutteringen til høyere utdanning. Hovedmønsteret er en økning i søkningen, særlig blant kvinner. Mer enn seks av ti utdanninger ved landets høgskoler og universitet studieåret 2005/06 ble gjennomført av kvinner (Hollås, 2007). Veksten har vært særlig sterk blant jenter fra mindre og perifere kommuner, samtidig som kjønnsfordelingen er særlig skeiv i fylker som Finnmark, Nord-Trøndelag og Sogn og Fjordane (Heggen og Clausen, 2006, Hollås 2008). Det er gjort studier av sosial bakgrunn blant studenter i "eliteutdanninger" ved universitetene (Hansen, 1999) og til dels om kjønnsmessig variasjon (Hansen og Mastekaasa, 2003). Det er en tendens til at barn velger samme type utdanning som foreldrene (Helland, 2006). Det er ellers lite systematisk kunnskap om rekrutteringsmønster til ulike typer utdanninger, og særlig om hvilke mønster som gjelder høgskolene. Samordna opptak viser samtidig at det har skjedd store endringer i karakter- og poengkravene for å komme inn ved mange profesjonsutdanninger, ikke minst velferdsutdanninger som sykepleie, lærer, førskolelærer og sosialarbeider³. Særlig ved mindre høgskoler i distrikta har mangel på "tradisjonelle" yngre heltidsstudenter medført større vekt på realkompetanse, der eldre, ofte kvinner og deltidsstudenter, har blitt mer dominerende (Opheim og Helland, 2006).

Det er mangel på kunnskap om hvordan rekrutteringen skjer fra utdanningsinstitusjoner til arbeidslivet, både i regioner og i ulike yrker. En vet en del om hvor sterkt utdanningene er preget av lokal søkning, men mindre om yrkesmessige og geografiske effekter av hvor en velger å studere; både om kandidatene i hovedsak også velger yrke lokalt og hvilken rolle regionale utdanningstilbud spiller for å dekke arbeidskraftbehov i sine regioner. Rundt 1990 viste en studie av Støren at klart flere av de som hadde tatt høyere utdanning i eget fylke arbeidet i det samme fylket ti år etter, sammenlignet med de som hadde tatt utdanningen et

³ Se seksjon 4.3 Rekruttering til høgskolene for mer informasjon.

annet sted (Støren, 1991:94-95). Men en vet lite om situasjonen i dag og også om det er variasjoner mellom ulike profesjoner. Arnesen fant f.eks. at det var færre ingeniører enn sjukepleiere som etablerte seg i utdanningsregionen. Studentens tilknytning til regionen hadde innvirkning på etablering (Arnesen, 2006). Det er gjort studier av hva etableringen av medisinerutdanning ved Universitetet i Tromsø hadde å si for tilgang på leger i Nord-Norge, men lite om andre profesjoner (Helberg og Hasvold, 2006, Båtevik og Heggen, 1996). Rekruttering til høyere utdanning har også et mer flerkulturelt preg enn før. En vet lite om rekrutteringsmønster og hvordan studenter med ikke-norsk bakgrunn blir videre rekruttert til yrkesområder og regioner.

En studie av rekruttering av profesjonsutøvere i et regionalt perspektiv, kan gi ny innsikt om høgskolenes betydning for utvikling av det norske samfunnet, både regionalt og nasjonalt. Datamaterialet som skal brukes gir muligheter for å følge utvalgte kohorter gjennom viktige overganger i livsløpet, først til bestemte høgskoleutdanninger, så videre fra profesjonsutdanning og over i etablering på arbeidsmarkedet. En viktig del av analysene er å følge rekruttering til utdanningene, der et hovedskille går mellom ekstern rekruttering (fra andre regioner) og intern rekruttering (fra egen region), og videre til utfallet av hvor de arbeider to og fem år etter avsluttet utdanning.

Det kan tenkes ulike grunner til at valg av utdanningssted får følger for videre etablering, enten ved at det faglige innholdet i utdanningen og erfaringer eller kontakter gjennom praksisperioder ”setter farge” på kvalifiseringen og slik skaper preferanser for å søke arbeid i regionen, eller at valg av studiested gir anledning til å vedlikeholde sosiale nettverk, eventuelt etablere nye nettverk, som i neste omgang får betydning for videre karriere. Begrep som sammenvevde livsløp er relevant her (Elder og Shanahan, 1997). For mange innebærer studietiden etablering av parforhold, noe som i neste omgang kan legge rammer for yrkeskarrieren. Samtidig kan det for par der begge eksempelvis har spesialisert utdanning fra universitet/høgskole, være en særlig utfordring å finne attraktive arbeidsplasser for begge i mindre miljø (Green, 1997, Båtevik, Olsen og Vartdal, 2003, Rye, 2006).

4.3. Rekruttering til høgskolene

De større og mer sentrale studiestedene har større søkermasse til flere studieprogrammer, og sannsynligvis i snitt studenter med bedre karakterer. For eksempel innenfor sykepleierutdanningen ser vi i Tabell 2 at de urbane skolene har høyere inntakskrav i forhold til institusjonene som ligger i mer rurale strøk. Generelt er det lave inntakskrav ved mange av de mindre høgskolene (Heggen, 2010). Dette kan være en indikasjon på at de urbane høgskolene mottar studenter som gruppe betraktet er flinkere på skolen enn ved de semi-urbane og semi-rurale høgskolene. Studentene som har høyest karakterer ved opptak til studiene, vil normalt være de studentene som har høyest karakterer ved fullført grad (Mastekaasa, 2008). Det kan medføre at jo høyere opptakskrav for å komme inn på studiet, jo mer kompetente profesjonsutøvere utdannes. Det er riktignok en teoretisk mulighet at de mindre høgskolene evner å kompensere for det svake utgangspunktet ved å tilby en bedre undervisning.

Tabell 2: Nedre poengsum 2010 for suppleringsopptaket ved ordinær kvote (alle kvalifiserte søkere)*

Institusjon	Studieprogram	Poenggrense
Høgskolen i Bergen	Sykepleierutdanning	41,2
Universitetet i Stavanger	Sykepleierutdanning	36,3
Høgskolen i Oslo	Sykepleierutdanning	35,4
Høgskolen i Akershus	Sykepleierutdanning	34,3
Høgskolen Stord/Haugesund	Sykepleierutdanning, Haugesund	31,5
Høgskolen Stord/Haugesund	Sykepleierutdanning, Stord	31,3
Høgskolen i Ålesund	Sykepleierutdanning	29,1
Høgskolen i Molde	Sykepleierutdanning	Alle
Høgskolen i Sogn og Fjordane	Sykepleierutdanning	Alle

*Poengsummen er hentet fra Samordna opptak (2012) og viser den laveste poengsummen som ble akseptert ved de forskjellige institusjonene (og på ingen måte snittet). Alle betyr at alle som søkte kom inn.

For førskoleutdanningen (Tabell 3) er det, med unntak av HIO, åpne inntak ved alle institusjoner. Vi ser at nedre poengsum ved inntak er forskjellig på sykepleier- (Tabell 2) og førskolelærerutdanningen (Tabell 3). Mens det er relativt store forskjeller på nedre poenggrense ved inntaket til de forskjellige sykepleierutdanningene (Tabell 2), så er det nesten ingen forskjell for førskolelærerne (Tabell 3).

Tabell 3: Nedre poengsum 2010 for suppleringsopptaket ved ordinær kvote (alle kvalifiserte søkere)*

Institusjon	Studieprogram	Poenggrense
Høgskolen i Oslo	Førskolelærerutdanning	30,2
Universitetet i Stavanger	Førskolelærerutdanning	Alle
Høgskolen i Bergen	Førskolelærerutdanning	Alle
Høgskolen Stord/Haugesund	Førskolelærerutdanning	Alle
Høgskolen i Volda	Førskolelærerutdanning	Alle
Høgskolen i Sogn og Fjordane	Førskolelærerutdanning	Alle

*Poengsummen er hentet fra Samordna opptak (2012) og viser den laveste poengsummen som ble akseptert ved de forskjellige institusjonene (og på ingen måte snittet). Alle betyr at alle som søkte kom inn.

Rapporten skal forsøke å finne ut i hvilken grad institusjonene er regionalt forankret i forhold til rekruttering og videre sysselsetning. Intensjonen er å kartlegge høgskolenes regionale rolle i forhold til rekruttering fra disse profesjonsutdannelsene og sysselsetting etter endt utdanning. Høgskolene er spredd rundt i landet blant annet for å kunne rekruttere lokalt. Dette gjør det mulig for personer å studere, uten å måtte flytte, eventuelt uten å måtte flytte for langt. Vi forventer derfor en større andel av lokal rekruttering ved de mindre og perifere høgskolene, enn de som er lokalisert i større byer. Selv om de mindre sentrale høgskolene i stor grad er ment for å rekruttere lokalt, er likevel ikke hundre prosent rekruttering fra eget fylke ønskelig. En viss andel av eksterne søkere kan nemlig ses på som et kvalitetstegn for institusjonene.

Studenters og potensielle studenters ønske om høy utdanning kan påvirke rekrutteringen til kortere profesjonsutdanninger. Seks av ti studenter planla i 2010 å ta mer enn fire års utdanning, mot fem av ti i 2005 (Otnes, Vaage, & Rustad Thorsen, 2011). Økning av planlagt lengde på utdanning kan skape en utfordring ved de relativt korte profesjonsutdannelsene innenfor velferdsprofesjonene. Et mulig scenario er at kvaliteten på søkergrunlaget til de kortere profesjonene reduseres ved en potensiell seleksjon for hvem som starter lengre utdanning; at de beste studentene blir mer tilbøyelig å søke seg til lengre utdannelse på

master-nivå. Det kan få som effekt at de regionale institusjonenes mulighet for å tilby lengre utdannelser, eller videreutdanning for kortere profesjoner, vil få økt betydning. Rapporten vil derfor ikke kun fokusere på den enkelte høgskoles evne til å tiltrekke seg lokale studenter, men også regionen Vestlandets evne til å tiltrekke seg egne studenter.

4.4. Sosial bakgrunn

Rekruttering i lys av sosial bakgrunn er interessant og viktig for å forstå rekrutteringsmønsteret. Studenter ved «elitestudier» viser en tendens til å ha foreldre med tilsvarende utdanning (Helland, 2006). Hvorvidt velferdsprofesjonene også viser tilsvarende er ukjent.

Rekruttering i lys av sosial bakgrunn er også viktig for å se i hvilken grad utdanning til velferdsyrkene bidrar til en sosial mobilitet. Alle studenter, uavhengig av studieprogram, har vært i kontakt med velferdsyrkene før de begynte å studere. Alle har hatt en lærer, kanskje en førskolelærer, og om man ikke har vært i direkte kontakt med en sykepleier, så har de fleste en formening om hva sykepleiere driver med. Velferdsyrkene er på den måten svært synlige for personer som vokser opp, og det kan tenkes at de fungerer som høyt utdannede forbilder for yngre personer uten høyt utdannede foreldre. Derfor kan det være interessant å se om disse studieprogrammene bidrar til sosial mobilitet i større grad enn andre studieretninger, ved at de har en relativt høy andel studenter som ikke selv har høyt utdannede foreldre.

4.5. Innvandrerbakgrunn

En annen viktig dimensjon, tett beslektet med sosial mobilitet, er innvandrerbakgrunn. Det er ikke sikkert at innvandrere følger det samme utdannings- og mobilitetsmønsteret som den øvrige befolkningen. Videre er det en del argumenter for at den demografiske sammensetningen til velferdsprofesjonene ikke bør avvike for mye fra den generelle befolkningen⁴. Vi vil her se om velferdsprofesjonene under- eller over-rekrutterer innvandrere, og om det er forskjeller mellom fag og regioner.

4.6. Arbeidsrekruttering og sysselsettingsmønster

Det eksisterer lite systematisk kunnskap om overgangen fra studier til arbeidsmarked for velferdsprofesjonene, enda mindre når vi også ønsker en romlig dimensjon. Vi ønsker å se på overgangen fra fullført grad til arbeidsmarkedet. Hva slags forhold er det mellom oppvekststed, utdanningssted og arbeidssted? Hvor starter de å jobbe? Er det sånn at personer som tar utdanning ved en høgskole også gjerne søker arbeid i det samme fylke eller region? Eller er det slik at de som flytter til et annet sted for å ta utdanning, gjerne flytter tilbake til oppvekstfylke eller –region etterpå?

⁴ Se for eksempel Kunnskapsdepartementet, 2009 for mer informasjon.

Overgangen fra endt utdanning til arbeid kan ses på som en indikasjon på vellykket utdannings- og sysselsettingspolitikk hvis en høy andel får seg jobb relativt raskt. Om jobben er i samme region som høgskolen, indikerer det en vellykket regionalpolitikk gjennom spredningen av høgskoler. Det er derfor essensielt at rapporten ikke bare ser på om høgskolene rekrutterer lokalt til studieprogrammene, men også undersøker om arbeidsmarkedene rekrutterer fra lokale og regionale høgskoler. Hvorvidt en person starter å jobbe i samme region som han tok utdanning, antas å ha sammenheng med om han er født der. Vi ønsker å finne ut om det er forskjeller mellom de forskjellige høgskolene og om det er forskjeller mellom urbane, semi-urbane og semi-rurale høgskoler.

Arbeidsmarkedsregioner med høgskole har en markant større andel sysselsatte med høyere utdanning enn arbeidsmarkedsregioner uten høgskole (Stambøl, 2011). Derfor er det kanskje rimelig å anta at størrelsen på høgskoler kan påvirke arbeidsmarkedet. Muligens er det sann at høgskolene har en positiv påvirkning på arbeidsmarkedet, og at jo større høgskolen er jo større er påvirkningen?

I Tabell 4 og Tabell 5 ser vi tall fra en studie (Arnesen, 2003) som viser at sykepleiere har noe større tendens til å bli i regionen etter endt utdanning, sammenlignet med ingeniører. Samme studie viser at den regionale tilknytningen er klart større på Vestlandet enn i Oslo og Akershus; både når det gjelder rekruttering og sysselsetting etter utdanning (Arnesen, 2003).

Tabell 4: Rekruttering og bosetning for kandidater i regionen Oslo og Akershus (Arnesen, 2003)

Studieprogram	% lokalt rekruttert fra regionen	% bosatt i region 6 måneder etter fullført grad ⁵
Sykepleiere	30	77
Ingeniører	74	76

Tabell 5: Rekruttering og bosetning for kandidater i region Vestlandet (Arnesen, 2003)

Studieprogram	% lokalt rekruttert fra regionen	% bosatt i region 6 måneder etter fullført grad ⁵
Sykepleiere	88	86
Ingeniører	83	76

I Norge er personer med høy utdanning mer tilbøyelige til å flytte på seg enn personer uten, og personer under 30 har en netto sentraliseringsmobilitet (NOU 2011:3), det vil si at de har en tendens til å flytte fra mindre steder til større. Personer som før studiene bodde i samme utdanningsregion som de studerer, blir som regel værende etter endt utdanning (Stambøl, 2011). Riktignok er det variasjoner, og Oslo/Akershus og Stavanger utmerker seg mest i å beholde sine egne (Stambøl, 2011). Både Oslo/Akershus og Stavanger har hatt en god økonomisk vekst de siste tiårene. Befolkningen i Oslo-regionen vokste med 197 000 fra 2000 til 2010, som er 52 prosent av veksten i Norge i løpet av disse ti årene (Høydahl, 2010). Hovedstadsregionen dominerer «endt utdanning til jobb mobiliteten»⁶, mens mindre arbeidsmarkeder har dårligst evne til å tiltrekke seg disse kandidatene (Stambøl, 2005). Diskusjonen om regional vekst ligger utenfor denne rapportens rammer, men det bør nevnes

⁵ % av alle personer som fullførte den aktuelle graden. Ikke kun de som er lokalt rekruttert.

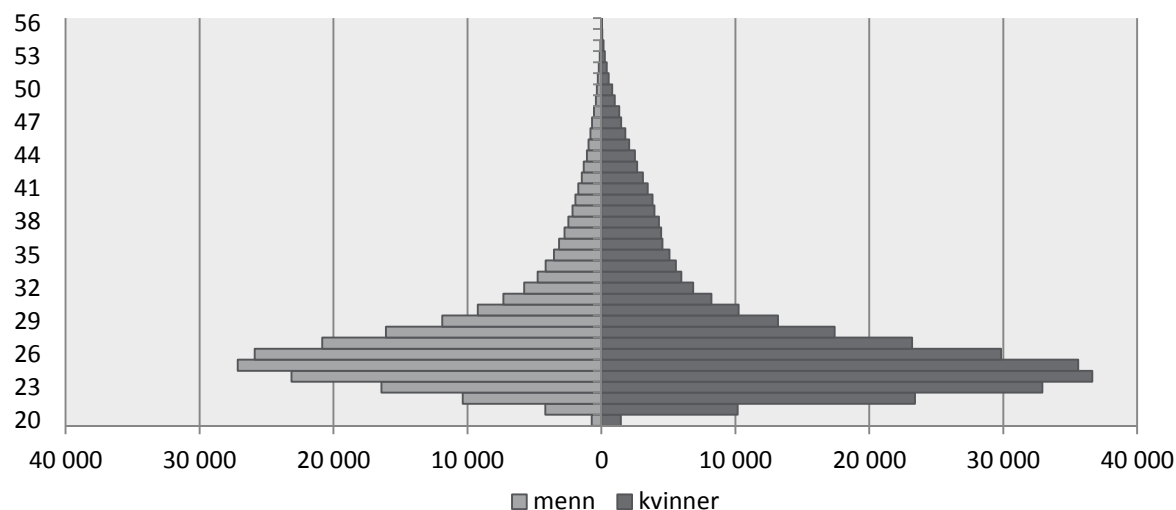
⁶Med «endt utdanning til jobb mobiliteten» menes der personer flytter etter fullført utdanning.

at fremtidig vekst ikke er garantert å bli like sterk i alle landets regioner og mindre arbeidsmarkeder. Det er en generell tendens i Norden at sysselsettingsveksten domineres av hovedstadsregionene og universitetsbyene (Persson & Stambøl, 2004).

5. Utvalget for analysen: Datasett og variabler

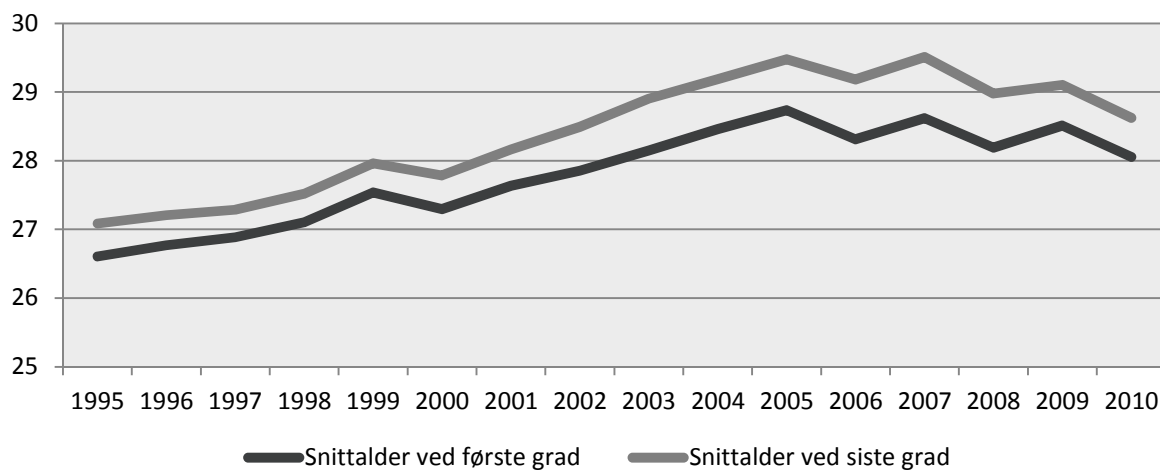
Figur 1 viser spredning av alder ved fullført grad og kjønn for alle personer i hele datasettet, det vil si alle som har tatt en grad ved et universitet eller høyskole i perioden 1995 til 2010⁷.

Figur 1: Spredning av kjønn og alder ved eksaminering i datasettet

Figur 2 viser at snittalderen ved fullført grad i datasettet øker med cirka 1,5 år i perioden. For majoriteten vil første og siste grad være den samme, da flertallet kun har en grad.

Figur 2: Snittalder ved oppnådd første og siste grad i hele datasettet

⁷ Tilsvarende grafisk fremstilling for den utvalgte populasjonen, det vil si de som har tatt fullført en grad innen velferdsprofesjonene, finnes på side 15: Figur 3.

5.1. Innsamling av datasettet

Datamaterialet er levert av Statistisk Sentralbyrå (SSB) og består av registerdata som er gjort tilgjengelige fra prosjektet *Profesjonsstudenter og profesjonsutøvere. Studier av rekruttering, studiegjennomføring og yrkeskarriere* ved Senter for profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Enhetene er alle innbyggere i Norge som er født mellom 1955 og 1990 som har fullført en grad i høyere utdanning mellom 1995 og 2010. Det totale datasettet inneholder 485 297 personer og 520 195 fullførte grader. Informasjonen er samlet inn fra forskjellige offentlige registre.

Data vedrørende utdanning er hentet fra NUDB⁸. Dette gjelder også foreldrenes utdanning. Ettersom de høyere utdanningsinstitusjonene var tidligere ute enn grunnskolen med å registrere utdanningen på personer, så antas foreldrene med manglende utdanning i all hovedsak å være foreldre uten høyere utdanning.

Arbeidsmarkedsdata er hentet fra ligningsdata. Arbeidskommune er satt til den kommunen hvor personen hadde høyest inntekt. Vi har tilgang til arbeidskommune fram til 2008, så der hvor det måles arbeidskommune to år etter grad vil siste grad være i 2006. Tilsvarende vil siste grad være gitt i 2003, der det måles arbeidskommune fem år etter oppnådd grad. Det viser seg imidlertid at det kun er mindre forskjeller på to og fem år etter grad, så for å få med flest mulig år brukes primært arbeidsfylke to år etter fullført grad.

Innvandrerbakgrunn er hentet fra Det sentrale folkeregister.

Personer med en grad før fylte 20 år (158 personer) er slettet, da disse hovedsakelig antas å være feilregistreringer. Enkelte duplikater, antatt å være forårsaket av feilregistreringer i innhenting, er fjernet.

5.2. Utvalgte studieretninger: Velferdsprofesjoner

Denne rapporten fokuserer på og bruker uttrykket *velferdsprofesjoner*, som her består av sykepleier, førskolelærer, allmennlærer og sosialarbeider. Sosialarbeider er en kategori satt sammen av utdannelsene sosionom, vernepleier og barnevernspedagog.

For å identifisere de forskjellige velferdsprofesjonene i datasettet er variabelen NUS2000 brukt, med følgende kategorisering:

- Sykepleier: 661104 og 661120
- Førskolelærer: 621101, 621102, 621103, 621104, 621105 og 621106
- Allmennlærer: 622101, 622102, 622103, 622104, 622105, 622106, 622107, 622108, 622109, 622110, 622111, 622112, 622113, 622114, 622115, 622116 og 622117
- Sosialarbeider: 661301, 661305, 662102, 662103, 662104, 662105, 662106, 662116, 662117 og 662118

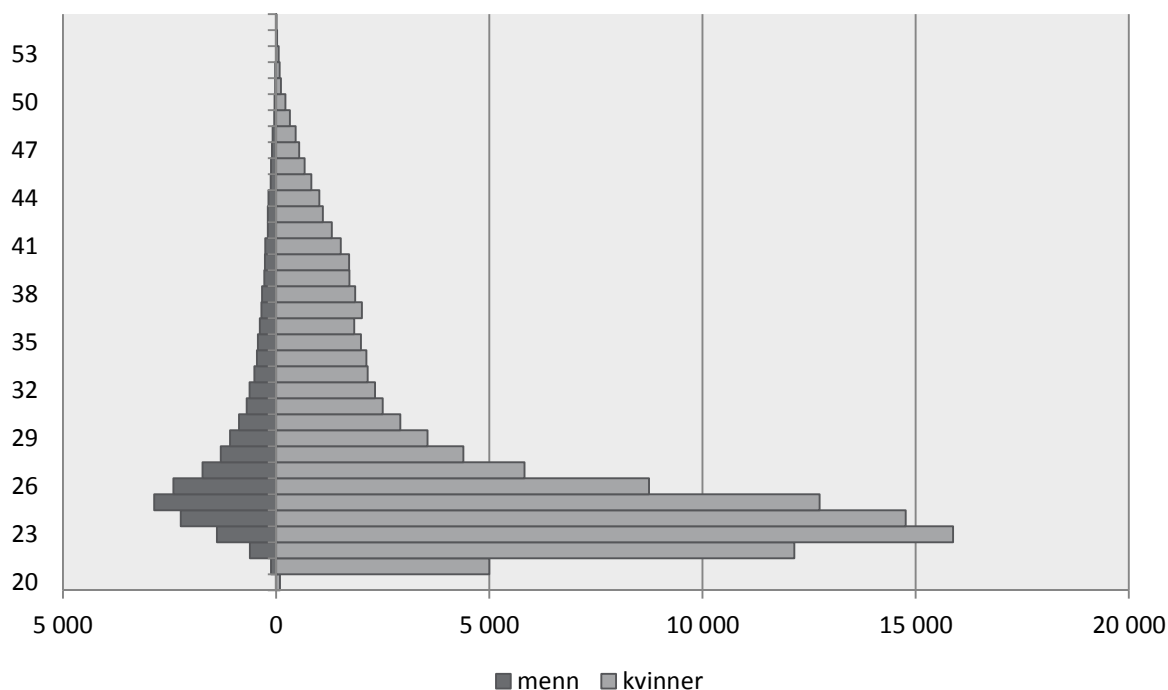
⁸ Nasjonale utdanningsdatabasen (NUDB)

Velferdsprofesjonene er i noen sammenhenger blitt omtalt som såkalte semiprofesjoner. Det som er felles for alle gradene er at studieforløpene er relativt korte og offentlig sektor antas å være desidert største arbeidsgiver etter fullført grad. Offentlig sektor opptrer overfor yrkene enten ved direkte ansettelse som for allmennlærerne eller ved arbeidsplasser med offentlig støtte som for noen av førskolelærerne, f.eks. i private barnehager.

Relativt få, cirka fem prosent av datasettet, har tatt en ny grad etter å ha fullført en innen velferdsprofesjonene. Rundt to prosent av dem har en grad fra før.

Velferdsprofesjonene omfatter tradisjonelle kvinneyrker og i dag har alle studieprogrammene flertall av kvinnelige studenter. Dette preger datasettet og Figur 3 illustrerer denne svært skeive kjønnsfordelingen. Dette gjør det vanskelig å gå i dybden på hvordan kvinner og menn eventuelt opptrer forskjellige når det handler om flytting før og etter studiet.

Figur 3: Spredning av kjønn og alder ved fullført grad for velferdsprofesjoner

For ikke bare å sammenligne de forskjellige velferdsprofesjonene med hverandre, vil rapporten til tider bruke kategorien *resterende fag*. *Resterende fag* inneholder alle andre grader enn velferdsprofesjonene. Det følger av dette at det derfor er en svært varierende kategori som vil ha forskjellige gradssammensetninger fra institusjon til institusjon (inkludert master og PhD-nivå). Kategorien vil derfor ha en helt annen befolkningsstruktur, og også omfatte en noe eldre og mer kjønnsnøytral populasjon. Likevel er kategorien med i deler av analysen, primært for å ha en enhet å sammenligne med.

Fire av høgskolene tilbyr utdanning av alle de fire velferdsprofesjonene; Høgskolen i Bergen, Høgskulen i Sogn og Fjordane, Universitetet i Stavanger og Høgskolen i Oslo og Akershus. I

enkelte tilfeller er antallet grader gjennomført ved hver institusjon så lavt at det blir problematisk å ha en inndeling per år, per høyskole eller per grad. Aggregert derimot inneholder utvalget et svært tilfredsstillende antall. Tabell 6 nedenfor viser antall grader i utvalget, fordelt på de forskjellige utdanningsinstitusjonene. Det betyr at rapporten primært analyserer 51 315 grader avlagt i velferdsstudier ved høyskolene på Vestlandet og i Oslo/Akershus i perioden 1995-2010. I tillegg er i noen grad slike grader avlagt utenfor disse regionene og også avlagte grader i andre fag analysert for å kunne gjøre sammenlikninger.

Tabell 6: Datasettet; totalt antall fullførte grader innen velferdsprofesjonene og resterende fag

Grader fra:	Syke- pleier	Førskole- lærer	Allmenn -lærer	Sosial- arbeider	Sum velferds- profesjoner	Resterende fag
Høgskolen i Molde	1191			253	1444	3049
Høgskolen i Ålesund	1332				1332	2340
Høgskolen i Volda		1037	1233	1202	3472	3155
Høgskolen i Sogn og Fjordane	1587	874	1011	1317	4789	2247
Høgskolen i Bergen	2342	2480	2413	1872	9107	8593
Høgskolen i Stavanger	2326	1703	1425	2548	8002	12784
Høgskolen Stord/ Haugesund	2575	983	967		4525	2668
SUM: Vestlandet	11354	7077	7049	7192	32672	35036
Høgskolen i Oslo og Akershus	7321	3287	2965	5070	18643	20755
Resten av landet	33241	15733	17458	16554	82986	330109
SUM: Datasettet	51916	26097	27472	28810	134295	385900

5.3. Innvandrerbakgrunn i utvalget

Den etniske inndelingen er basert på SSB sine variabler *landbakgrunn* og *fødeland*. Antallet innvandrere som har fullført en grad i en av velferdsprofesjonene i perioden 1995-2010 er i forhold til å analysere dem relativt lavt, både for HIOA (Tabell 7) og høyskolene på Vestlandet (Tabell 8). Antallet i denne gruppen er for lavt til å se etter karakteristiske forskjeller på de forskjellige innvandrergruppene. Innvandrerkategoriene vil derfor i analysen bli sett på som en dikotom variabel; personer med og uten innvandrerbakgrunn. Denne kategorien inneholder både vestlige og ikke-vestlige innvandrere.

Tabell 7: Innvandrerbakgrunn for velferdsprofesjoner fra HIOA*

Innvandrerkategori	Antall avlagte grader	%
Ikke innvandringsbakgrunn	17314	92,9
Førstegenerasjon ikke-vestlig innvandrere	858	4,6
Annengenerasjon ikke-vestlig innvandrere	156	0,8
Førstegenerasjon vestlig innvandrere	282	1,5
Annengenerasjon vestlig innvandrere	33	0,2

*Øst-Europa er definert som ikke-vestlig.

I analysen blir Vestlandet sett på som en enhet, da antallet innvandrere er for lavt for høgskolenivå.

Tabell 8: Innvandrerbakgrunn for velferdsprofesjoner fra høgskoler på Vestlandet*

Innvandrerkategori	Antall avlagte grader	%
Ikke innvandringsbakgrunn	31936	97,8
Førstegenerasjon ikke-vestlig innvandrere	503	1,5
Annengenerasjon ikke-vestlig innvandrere	36	0,1
Førstegenerasjon vestlig innvandrere	182	0,6
Annengenerasjon vestlig innvandrere	15	0,1

*Øst-Europa er definert som ikke-vestlig.

Majoriteten av utvalget ligger naturlig i en av kategoriene (med begge foreldre født i samme land / region), men noen inndelinger må gjøres (Tabell 9). Selv om kategorien *ikke innvandrerbakgrunn* inneholder flere kategorier, så domineres kategorien av personer som er født i Norge av to foreldre som også er det.

Tabell 9: Innvandrer kategorier og kriterier

A. Ikke innvandringsbakgrunn:	<ul style="list-style-type: none"> Personer som er født i Norge med to foreldre som også er det Personer født i utlandet av norskfødte foreldre (inneholder utenlandsadopterte) Personer født i utlandet med en norsk forelder Personer født i Norge med en utenlandsfødt forelder
B. Innvandringsbakgrunn:	<ul style="list-style-type: none"> Personer født i et ikke-vestlig land av to foreldre som ikke er født i Norge Personer født i Norge av to foreldre som begge er født utenfor Norge, og mors fødeland er ikke-vestlig Personer født i vestlig land av to foreldre som ikke er født i Norge Personer født i Norge av to foreldre som begge er født utenfor Norge, og mors fødeland er vestlig

5.4. Utvalget og romlig inndeling

Rapportens utvalgte institusjoner er Høgskolen i Molde, Høgskolen i Ålesund, Høgskulen i Volda, Høgskulen i Sogn og Fjordane, Høgskolen i Bergen, Universitetet i Stavanger, Høgskolen Stord/Haugesund og Høgskolen i Oslo og Akershus.

De private høgskolene som tilbyr de samme studieprogrammene innen velferdsprofesjonene er kun inkludert i utvalget vedrørende returnigrasjon til de respektive regionene⁹.

Inndelingen gjøres på 3 nivåer: lokalt (fylke), regionalt og nasjonalt. Fylke er det fylket høgskolen ligger i, med unntak av Høgskolen i Oslo og Akershus og Høgskolen Stord/Haugesund som ligger i to fylker.

⁹ De private høgskolene er med i datasettet for analysen under punkt 7.14 *Tilbakeflytting etter endt utdanning for Oslo og Akershus* og punkt 7.14 *Tilbakeflytting etter endt utdanning for Vestlendinger*.

For Høgskolen Stord/Haugesund opereres det med et fiktivt fylke, *Sunnhordland og Haugalandet*. Da dette fiktive fylket er konstruert for å kunne analysere et lokalmarked for Høgskolen Stord/Haugesund, er det ikke gitt hvor grensen for dette fiktive fylket skal gå. Det er mange kommuner som blir liggende på grensen og det kunne vært naturlig å ta med, som for eksempel Odda, Eidfjord eller Jondal. Avgrensningen må naturligvis gjøres og «fylket» *Sunnhordland og Haugalandet* består derfor av følgende kommuner: Bokn, Austevoll, Bømlo, Etne, Fitjar, Haugesund, Karmøy, Kvinnherad, Sauda, Stord, Suldal, Sveio, Tysnes, Tysvær, Utsira og Vindafjord.

Regionen HIOA er satt sammen av fylkene Oslo og Akershus, og regionen Vestlandet er satt sammen av fylkene Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Regionen for Oslo og Akershus blir da arealmessig betydelig mindre enn Vestlandet, men befolkningsmessig tilsvarer de hverandre. Alternativet å inkludere de omliggende fylkene er ikke hensiktsmessig, da eksempelvis Hedmark strekker seg hele veien til Sør-Trøndelag og Buskerud og Oppland strekker seg helt til regionen Vestlandet.

Tabell 10: Befolkningsantall i de forskjellige regionene per 01.01.2010 (SSB.no, 2012)

Fylke / Region	Befolkning
Vestlandet	1 263 464
Oslo og Akershus	1 123 359

Fylkene på Vestlandet varierer også i stor grad befolkningsmessig. Hordaland og Rogaland har en tilsvarende populasjon, men de tre gjenværende vestlandsfylkene er betydelig mindre.

Tabell 11: Befolkningsantall i de forskjellige fylkene på Vestlandet per 01.01.2010 (SSB.no, 2012)

Fylke / Region	Befolkning
Hordaland (inkludert Sunnhordland)	477 175
Rogaland (inkludert Haugalandet)	427 947
Møre og Romsdal	251 262
Sunnhordland og Haugalandet	162 562
Sogn og Fjordane	107 080

Høgskolen i Oslo og Akershus består av de tidligere høgskolene Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus. De betraktes i analysen som en fusjonert enhet, også tilbake i tid. Det vil si at selv om de var to separate høgskoler mens all litteratur som henvises til ble skrevet, og i datasettet vi analyserer, betraktes de i analysen som en region og en institusjon. Unntaket er i Tabell 2 og Tabell 3 som tar for seg poengberegninger ved opptak.

Regionen Vestlandet består av fylkene Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Med unntak av Høgskolen Stord/Haugesund ligger de resterende høgskolene på Vestlandet i varierende grad sentrert i sine respektive fylker. Dette medfører at det minste nivået, fylke, i varierende grad representerer avstanden fra institusjonen til den lokale befolkningen. Høgskolen i Bergen ligger geografisk ikke i sentrum av Hordaland, men populasjonsmessig og infrastrukturelt er sentrum av Hordaland Bergen by. Høgskolen i Volda ligger derimot lengre unna byene og de mest befolkningsrike områdene i Møre og Romsdal.

Tilsvarende problematikk eksisterer for regionen Vestlandet. Mens Høgskolen i Bergen ligger relativt sentrert i regionen, er Universitetet i Stavanger og Høgskolen i Molde på hver sin side plassert nærmere ytterkanten. Deres effektive avstand til den potensielle rekrutteringspopulasjonen er derfor betydelig større enn ved de andre høgskolene. Vest-Agder er muligens ansett som mer regionalt for Stavanger enn Møre og Romsdal. Med det i minne, så er regionen vi opererer med Vestlandet. Vestlandet er en region som brukes i mange andre sammenhenger, så den er ikke kunstig konstruert kun for dette formålet.

Universitetet i Stavanger er også med i analysen. UIS var en høgskole i brorparten av tidsperioden¹⁰, og fordi de tilbyr de utvalgte profesjonsutdanningene. I motsetning til Bergen og Oslo hvor universitetene ikke tilbyr grader i velferdsprofesjonene, gjør Universitetet i Stavanger det. UIS forblir derfor en konkurrent og aktør for disse utdanningsløpene i regionen, selv med universitetsstatus.

5.5. Kategorisering av utdanning for foreldrene i utvalget

Tabell 12 viser at totalt 37 prosent av fedrene i hele datasettet¹¹ har høyere utdanning, inklusiv *Påbygging til videregående utdanning* som er teknisk fagskole og utgjør en svært liten del. Kun 14 prosent av fedrene har kun ungdomsskole som høyeste fullførte utdanning.

Totalt har 31 prosent av mødrene i datasettet¹¹ høyere utdanning, inklusiv *Påbygging til videregående utdanning* som er teknisk fagskole og utgjør en svært liten del. Andelen for de som kun har ungdomsskole er noe høyere for kvinner enn menn; cirka 18 prosent. Selv om det ikke er så stor forskjell mellom andelen mødre og fedre som har høy utdanning, er nivået (lengden) betydelig mer kjønnsavhengig. Blant foreldrene var det helt klart vanligere for kvinnene å ta kortere høgskoleutdanning, mens det i dag er like mange kvinner på universitet som på høgskole (SSB, 2012). Det bør nevnes her at enkelte tidligere fag ved høgskoler nå også er blitt universitetsfag, som eksempelvis sykepleierstudiet ved Universitet i Stavanger.

¹⁰ Høgskolen i Stavanger ble universitet i 2004 og datasettet inneholder uteksaminerte fra 1995 til 2010.

¹¹ Hele datasettet inneholder 485 297 personer. Se side avsnittet 5. *Utvalget for analysen: Datasett og variabler* på side 8 for mere info.

Tabell 12: Foreldres høyeste utdanning da personen var 16 år, fordelt på 9 kategorier

Høyeste utdanning	Far, antall (%)	Mor, antall (%)
Ingen utdanning	437 (0%)	628 (0%)
Barneskoleutdanning	519 (0%)	907 (0%)
Ungdomsskoleutdanning	71648 (14%)	92650 (18%)
Videregående, grunnutdanning	116805 (22%)	169384 (33%)
Videregående, avsluttende utdanning	85427 (16%)	48677 (9%)
Påbygging til videregående utdanning	17169 (3%)	11935 (2%)
Universitets- og høgskoleutdanning, lav	103930 (20%)	130782 (25%)
Universitets- og høgskoleutdanning, høy	64826 (12%)	15329 (3%)
Forskerutdanning	6171 (1%)	1033 (0%)
Mangler	53263 (10%)	48870 (9%)

Foreldrenes utdanning deles inn i 3 kategorier. *Ingen utdanning* og *barneskoleutdanning* utgjør såpass liten del at de blir lagt sammen med kategorien ungdomsskoleutdanning. Videregående utdanning legges i en kategori, uavhengig om det er «yrkesfaglig» eller «allmennfaglig». Rundt tre prosent av foreldrene har *Påbygging til videregående utdanning*. Det er ikke gitt om disse skal legges sammen med universitetsutdannelseskategorien eller videregående-kategorien. De er her valgt å slå sammen med universitetsutdannet-segmentet, slik at alle foreldre som har utdanning utover videregående kommer i samme kategori. Den primære grunnen til det er at foreldres utdanning her er med som en indikator for sosioøkonomisk bakgrunn, og ikke som et rigid skille mellom universitetsutdanning eller ikke.

Tabell 13: Foreldres høyeste utdanning da personen var 16 år, fordelt på 3 kategorier

Høyeste utdanning	Far, antall (%)	Mor, antall (%)
Fullført ungdomsskole	72604 (14%)	94185 (18%)
Fullført videregående skole (kort eller lang)	202232 (39%)	218061 (42%)
Fullført universitet / utdanning utover videregående	192096 (37%)	159079 (31%)
Mangler	53263 (10%)	48870 (9%)

6. Rekruttering til høgskolene

Personer som skal begynne å studere påvirkes av høgskolenes lokalisering. Spørsmålet blir om lokalisering betyr like mye for alle fag og studieprogrammer, videre om de semi-rurale, semi-urbane og urbane høgskolene har forskjellige rekrutteringsmønstre.

6.1. Rekruttering til Høgskolen i Molde

Tabell 14 viser at Høgskolen i Molde har utdannet sykepleiere og sosialarbeidere i perioden. Høgskolen i Molde ligger marginalt over snittet på å rekruttere til sykepleierstudiet fra regionen (82, mot snitt 80) også på regionalrekruttering til sosialarbeiderstudiet.

Molde er den høgskolen på Vestlandet som tiltrekker seg flest studenter utenifra i kategorien *resterende fag*, altså ikke velferdsprofesjoner. Logistikk-relaterte og transportøkonomiske fag er det som dominerer blant innflytterne i resterende fag. HIM er den eneste av høgskolene som er en vitenskapelig høgskole og har logistikk som sin vitenskapelige spesialisering.

Tabell 14: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen i Molde

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Møre og Romsdal	79			80	59
Vestlandet totalt	82			83	67
Ikke Vestlandet	18			17	33

6.2. Rekruttering til Høgskolen i Ålesund

Av de fire velferdsprofesjonene er det bare sykepleiere som utdannes ved Høgskolen i Ålesund. De har samme tiltrekningskraft på personer vokst opp i eget fylke til sykepleierutdannelsen som den «konkurrerende» høgskolen i Molde. Høgskolen tiltrekker seg riktignok noe flere sykepleiestudenter fra Vestlandet enn Molde og vestlandsgjennomsnittet (som er 80 prosent).

Tabell 15: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen i Ålesund

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Møre og Romsdal	81				68
Vestlandet totalt	86				80
Ikke Vestlandet	14				20

6.3. Rekruttering til Høgskolen i Volda

Høgskolen i Volda ligger nær gjennomsnittet i rekruttering fra Vestlandet. Etersom høgskolen ligger såpass nær Sogn og Fjordane, kunne en anta at de rekrutterer en betydelig andel fra dette fylket. Sogn og Fjordane er derfor inkludert i Tabell 16. Det viser seg imidlertid at Møre og Romsdal helt klart dominerer deres rekrutteringsgrunnlag. Rekrutteringen fra resten av Vestlandet (Hordaland og Rogaland) er beskjeden. Volda

rekrutterer flere fra resten av landet enn fra de to resterende vestlandsfylkene (Hordaland og Rogaland).

Tabell 16 viser at sosialarbeiderfagene skiller seg ut med 35 prosent rekruttert fra utenfor Vestlandet, noe som er svært høyt. Samlet sett har Volda noe høyere nasjonal rekruttering enn de to andre høgskolene i Møre og Romsdal.

Tabell 16: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskulen i Volda

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Møre og Romsdal	73	67	47	40	
Sogn og Fjordane	13	11	10	6	
Møre og Romsdal + Sogn og Fjordane	86	78	57	46	
Vestlandet totalt	89	85	65	56	
Ikke Vestlandet	11	15	35	44	

6.4. Rekruttering til Høgskulen i Sogn og Fjordane

Høgskulen i Sogn og Fjordane rekrutterer noe over 20 prosent av studentene til førskolelærer-, allmennlærer-, og sosialarbeiderstudiet fra ikke-Vestlandet (Tabell 17). Unntaket er sykepleiestudiet hvor tilsvarende andel er på 14 prosent. Det plasserer allikevel HSF noe over gjennomsnittet i å tiltrekke seg studenter fra utenfor Vestlandet. Vi legger også merke til at det rekrutteres få studenter til sosialt arbeid fra eget fylke. Generelt har høgskolen noe lavere rekruttering fra eget fylke sammenlignet med de andre høgskolene i undersøkelsen.

Tabell 17: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskulen i Sogn og Fjordane

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Sogn og Fjordane	53	46	41	31	49
Vestlandet totalt	86	79	77	76	77
Ikke Vestlandet	14	21	23	24	23

6.5. Rekruttering til Høgskolen i Bergen

Høgskolen i Bergen er til dels i særstilling blant utdanningsinstitusjonene på grunn av sin sentrale lokalisering. Det er imidlertid lite som tyder på at institusjonen rekrutterer vesentlig annerledes enn de resterende høgskolene på Vestlandet. Høgskolen har høyere rekruttering fra eget fylke enn f.eks. Høgskulen i Sogn og Fjordane.

Tabell 18: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen i Bergen

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Hordaland	57	68	55	65	56
Vestlandet totalt	77	86	79	81	78
Ikke Vestlandet	23	14	21	19	22

6.6. Rekruttering til Universitetet i Stavanger

Tilsvarende Bergen, kunne man tenke seg at rekrutteringsmønsteret til Universitetet i Stavanger skilte seg fra de semi-urbane og semi-rurale institusjonene. Men Stavanger, som

Bergen, har få vesentlige forskjeller i rekrutteringsmønsteret. Stavanger rekrutterer riktignok en svært stor andel fra eget fylke, mens den totale andelen fra Vestlandet skiller seg lite ut. Stavanger er derfor en av institusjonene på Vestlandet som rekrutterer mest lokalt og minst regionalt.

Tabell 19: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Universitetet i Stavanger

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Rogaland	70	77	78	52	57
Vestlandet totalt	79	83	87	71	69
Ikke Vestlandet	21	17	13	29	31

Ettersom UIS ligger i utkanten av vestlandsregionen, kunne det tenkes at de som ikke er rekruttert fra eget fylke kom fra utenfor regionen. Tabell 20 viser imidlertid at av de personene som ikke er vokst i Rogaland er Hordaland desidert største rekrutteringsfylke. Dette gjelder både velferdsfagene (Tabell 20) og de resterende fagene (Tabell 21). Også ved UIS ser vi at en rekrutterer relativt få studenter fra eget fylke til sosialt arbeid.

Tabell 20: Oppvekstfylke for personer ved UIS som ikke er vokst opp i Rogaland, velferdsprofesjoner

Oppvekstfylke (fylke ved 16 år)	%
Hordaland	33
Vest-Agder	18
Møre og Romsdal	6
Aust-Agder	5
Akershus	4
Andre fylker	34

De resterende fagene rekrutterer geografisk noe bredere, det vil si de har større spredning i hvilke fylker de rekrutterer fra. Tilsvarende tendens finner vi ved flere av høgskolene.

Tabell 21: Oppvekstfylke for personer ved UIS som ikke er vokst opp i Rogaland, resterende fag

Oppvekstfylke (fylke ved 16 år)	%
Hordaland	27
Vest-Agder	11
Møre og Romsdal	8
Akershus	6
Nordland	5
Andre fylker	43

6.7. Rekruttering til Høgskolen Stord/Haugesund

Høgskolen Stord/Haugesund utmerker seg ved å ha spesielt lav rekruttering utenfor Vestlandet, og tilsvarende høy rekruttering fra Vestlandet. Dette gjelder alle fag, riktignok i mindre grad for de resterende fagene.

Tabell 22: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen Stord/Haugesund

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Sunnhordland og Haugalandet	57	70	69		53
Vestlandet totalt	91	95	95		83
Ikke Vestlandet	9	5	5		17

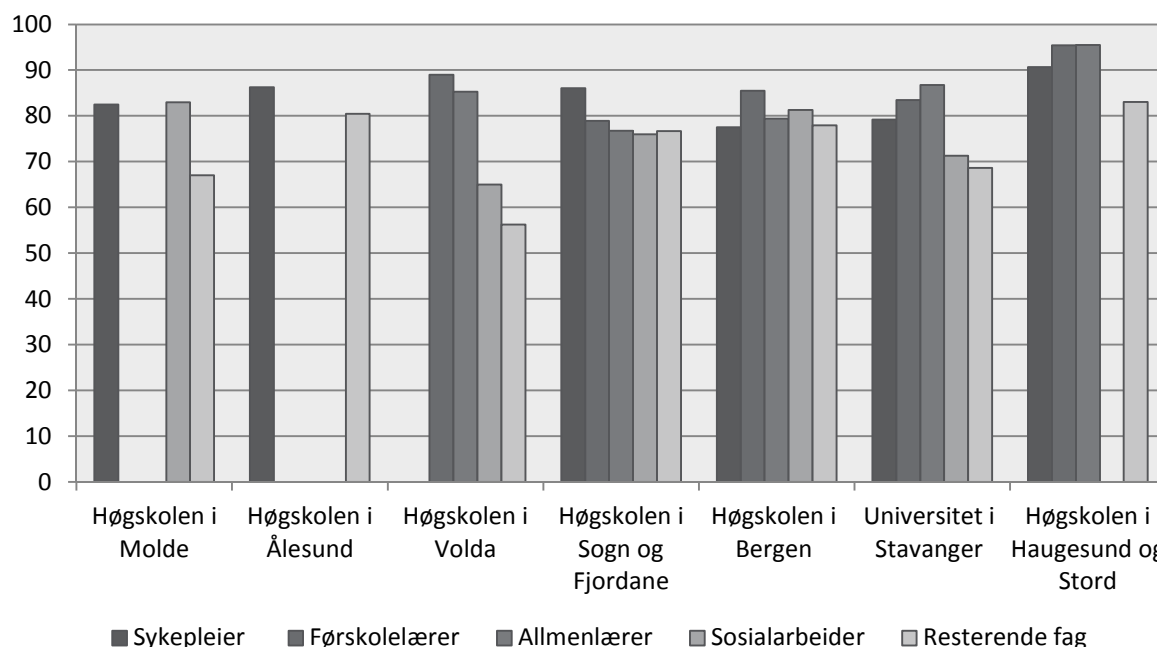
6.8. Rekrutteringsvariasjoner internt på Vestlandet

Det er store variasjoner mellom de forskjellige institusjonene og ikke noe helt klart mønster på Vestlandet mellom de urbane og semi-rurale høgskolene. Førskolelærer er det faget som jevnt over har størst regional rekruttering (Figur 4).

De sentrale institusjonene i Stavanger og Bergen er de som klarer å rekruttere flest utenfor Vestlandet til sykepleierstudiene, med henholdsvis 21 og 23 prosent av studentene fra ikke-Vestlandet. Men når det kommer til de resterende tre fagene er det ikke sånn at Stavanger og Bergen tiltrekker seg flere fra ikke-Vestlandet. Her er det noen av de semi-rurale institusjonene som rekrutterer bredest.

Vestlandsinstitusjonene rekrutterer rundt 20 prosent av sine elever til velferdsprofesjonene fra resten av landet. Sosialarbeider er det utdanningsløpet som tiltrekker seg flest fra ikke-Vestlandet.

Figur 4: Andel som bodde på Vestlandet ved 16 år av de som har en grad fra institusjonene på Vestlandet

Tabell 23 viser at høgskolene i Stavanger, Molde og Ålesund tiltrekker seg svært få studenter fra Vestlandet utenfor eget fylke. Disse institusjonene ser ut til å rekruttere lokalt (fylke) eller nasjonalt og framstår med svært lav forankring til rekrutteringsmassen på Vestlandet. Dette er

også «utkantinstitusjonene» i regionen, så en noe lavere rekruttering fra Vestlandet er ikke overraskende.

Sogn og Fjordane er institusjonen som tiltrekker seg størst andel fra Vestlandet utenom eget fylke, men det gjelder også i noen grad Bergen og Volda, i tillegg til Stord/Haugesund hvis en regner Haugalandet/Sunnhordland som eget «fylke».

Tabell 23: Andel studenter bosatt på Vestlandet ved 16 år, men ikke i institusjonens fylke

Grad fra:	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Høgskolen Stord/Haugesund ¹²	34	25	26		30
Høgskulen i Sogn og Fjordane	33	33	36	45	28
Høgskolen i Bergen	20	18	24	16	22
Universitetet i Stavanger	9	6	9	19	12
Høgskolen i Ålesund	5				12
Høgskolen i Molde	3			3	8
Høgskulen i Volda		16	18	18	16

6.9. Rekruttering til Høgskolen i Oslo og Akershus

Høgskolen i Oslo og Akershus har klart lavest regional rekruttering. Tabell 24 sammenligner HIOA med Vestlandet, og det er ganske store forskjeller. Det bør her påpekes at regionen er satt sammen av fylkene Oslo og Akershus, og derfor er geografisk langt mindre enn Vestlandet. Tabellen viser HIOA sin evne til å tiltrekke seg studenter utenfra egen region. Av velferdsutdanningene er det sosialt arbeid som i begge regionene tiltrekker seg flest studenter utenfor egen region.

Tabell 24: Bosted ved 16 år for personer med grad fra HIOA og institusjonene på Vestlandet

Bosted ved 16 år	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Andel med grad fra HIOA som bodde i Oslo eller Akershus ved 16 år	43	54	43	36	37
Andel med grad fra Vestlandet som bodde på Vestlandet ved 16 år	83	86	83	74	61

6.10. Rekrutteringsmønstre: Aldersforskjeller ved fullført grad

Tabell 25 viser at snittalderen ved fullført grad i velferdsprofesjonene er noe varierende, men at førskolelærerutdannelsen utdanner de yngste personene. Unntaket er HIOA, hvor alderen på førskolelærere er relativt høy. Det kan være en effekt av det vi så i tabell 3, at utdanningene utenom HIOA var åpne for alle søkere med studiekompetanse. Førskoleutdanningen er også utdanningen som rekrutterer mest lokalt. Det er mulig at det ikke er tilfeldig at den utdanningen som rekrutterer mest lokalt også er den som har lavest gjennomsnittlig alder ved fullført grad. Man kan tenkte seg et vist tidstap ved å måtte flytte for å starte å studere, ettersom en del flytter først og så starter på studier.

¹² Med eget fylke for Høgskolen Stord/Haugesund Sunnhordaland og Haugalandet. Se seksjon 5.4 Utvalget og romlig inndeling på side 15 for hvilke kommuner som er med i inndeling.

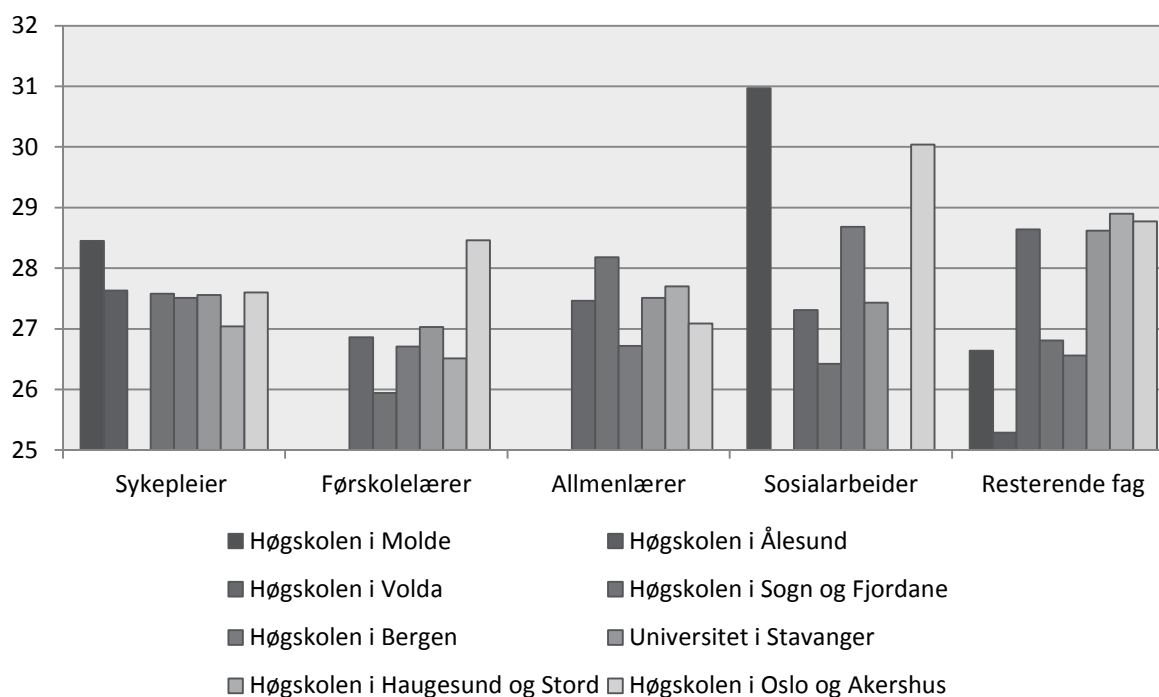
Tabell 25 viser at personer som fullfører graden sin på Vestlandet er noe yngre enn resten av landet¹³. For Høgskolen i Oslo og Akershus er det kun sykepleiere og allmennlærere som ligger under resten av landet¹³, mens førskolelærer og sosialarbeider ligger over.

Tabell 25: Snittalder ved fullført grad for institusjonene

Snittalder ved eksaminering	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider	Resterende fag
Høgskolen i Molde	28,5			31,0	26,6
Høgskolen i Ålesund	27,6				25,3
Høgskolen i Volda		26,9	27,5	27,3	28,6
Høgskolen i Sogn og Fjordane	27,6	25,9	28,2	26,4	26,8
Høgskolen i Bergen	27,5	26,7	26,7	28,7	26,6
Universitetet i Stavanger	27,6	27,0	27,5	27,4	28,6
Sunnhordland og Haugalandet	27,0	26,5	27,7		28,9
Høgskolen i Oslo og Akershus	27,6	28,5	27,1	30,0	28,8
Snitt: Vestlandet	27,5	26,7	27,4	27,7	27,6
Snitt: Resten av landet ¹³	28,0	27,2	28,3	29,2	28,1

De eldste studentene finner vi på sosialarbeiderprogrammet ved HIM og HIOA. Figur 1 viser at disse to studieprogrammene er de eneste som i særlig grad avviker fra de andre programmene.

Figur 5: Snittalder for fullført grad, velferdsprofesjoner

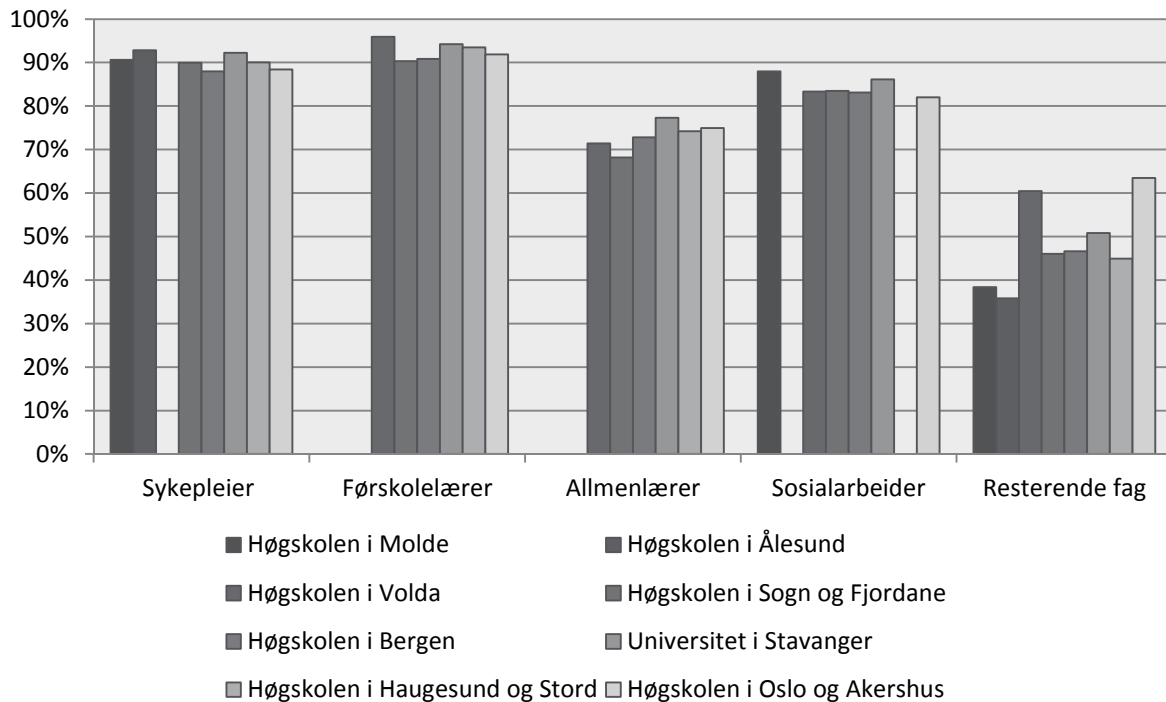
6.11. Rekrutteringsmønstre: Kjønnforskjeller

Figur 6 illustrerer at det kun er små kjønnforskjeller mellom de forskjellige institusjonene og regionene. Kjønnforskjeller mellom de forskjellige fagene eksisterer derimot: De mest

¹³ Med resten av landet menes Norge uten Vestlandet og Oslo og Akershus.

kvinnedominerte fagene er sykepleier og førskolelærer med en kvinneandel som ligger på rundt 90 prosent. Allmennlærer har den jevneste kjønnsfordelingen med en kvinneandel på rundt 70-75 prosent. Så studieprogrammene er alle svært kvinnedominerte.

Figur 6: Andel kvinner ved de ulike velferdsprofesjonene, fordelt på institusjon.

6.12. Rekrutteringsmønstre: Sosial bakgrunn

Personenes sosiale bakgrunn måles ved foreldrenes utdanningsnivå. Foreldrenes bakgrunn er antatt å påvirke utdanningsvalg i stor grad; både lengde og studieretning.

Figur 7 viser andelen med minst en forelder med høyere utdanning¹⁴. Den sammenligner mellom studieretninger og institusjoner. Det er likevel litt problematisk å si spesifikt hvordan velferdsyrkene bidrar til sosial mobilitet. Et problem med å sammenligne foreldrenes utdanningsnivå er spørsmålet om hva man skal sammenligne med. Man kan sammenligne velferdsprofesjonene med hverandre, velferdsprofesjonene mot resterende fag eller institusjoner med hverandre.

Å sammenligne velferdsprofesjonene med resterende fag er uegnet, da fagsammensetningen av de resterende fag varierer fra institusjon til institusjon. Ettersom fagsammensetningen varierer, så kan vi anta at foreldrenes utdanning også varierer. Det vil si at ved de institusjonene som har mer elitefag i sine resterende fag nok også har flere foreldre med høyere utdanning.

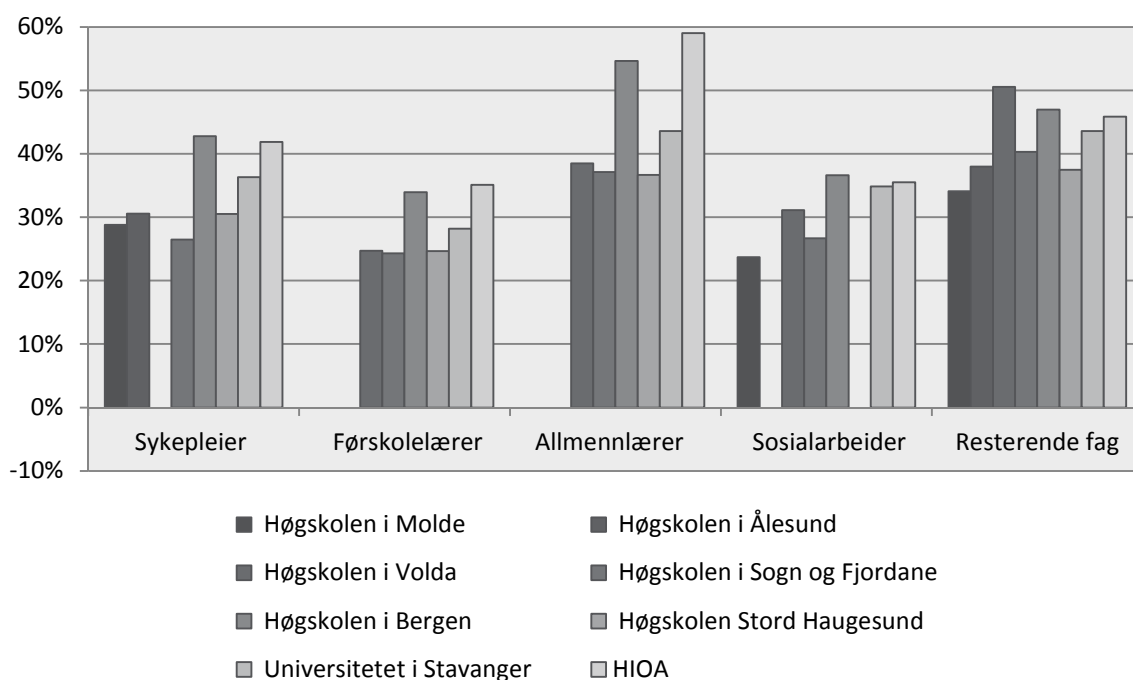
¹⁴ Utdanning utover fullført videregående. Se seksjon 5.5 Kategorisering av utdanning for foreldrene i utvalget på side 16 for ytterligere beskrivelse.

Forskjellen mellom institusjoner kan gjenspeile foreldregenerasjonens utdanningsnivå i fylket mer enn reelle forskjeller på velferdsprofesjonenes evne til å tiltrekke seg studenter med foreldre med høyere utdanning.

Vi kan imidlertid trekke konklusjoner ved å sammenligne de forskjellige velferdsprofesjonene med hverandre. I Figur 7 ser vi blant annet at allmennlærerstudier er det som tiltrekker seg flest personer av foreldre med høyere utdanning, og førskolelærer det som tiltrekker seg færrest personer med slike foreldre. Forskjellen til sykepleier og sosialarbeider er imidlertid ikke stor.

Det bør poengteres at studenter innen velferdsprofesjonene, uavhengig av region og institusjon, har høyere gjennomsnittlig utdanningsnivå enn sine foreldre. Kun ved allmennlærerutdanningen ved HIB og HIOA har over halvparten minst en forelder med høyere utdanning. I snitt er det kun 30-40 prosent av studentene som har foreldre med høyere utdanning. Så utdanningene i velferdsprofesjoner bidrar i stor grad til sosial mobilitet og mer ved de semi-rurale høyskolene, enn ved de urbane. Dette bør riktignok ses i sammenheng med en generell økning i utdanningsnivået, hvor personer i snitt får lengre utdanning enn sine foreldre.

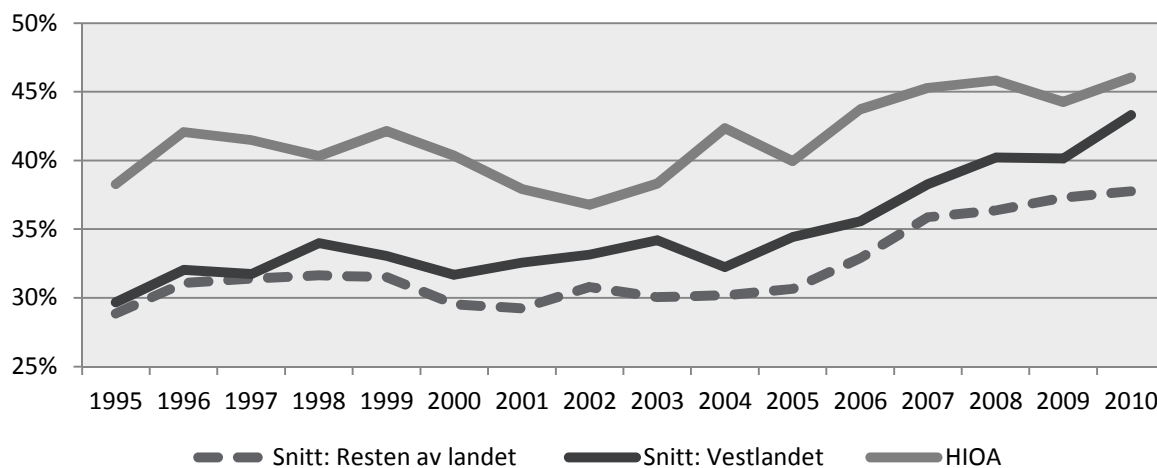
Figur 7: Andel med minst en forelder med høyere utdanning etter utdanningsinstitusjon, velferdsprofesjoner

Personer med fullført grad fra HIOA har jevnt over oftere foreldre med høyere utdanning, enn personer med grad Vestlandet eller resten av landet. Man kan se i Figur 8 nedenfor hvordan de tre regionene har økt og redusert andelen med høyt utdannede foreldre gjennom perioden. Årstallene i Figur 8 viser tidspunktet for fullført grad. Variasjonene mellom HIOA og høyskolene på Vestlandet kan derfor tenkes skyldes forandringer i antall studieplasser 3 år

tidligere. Den generelle tendensen er at andelen øker, men den øker jevnere og mer i vestlandsregionen enn ved HIOA, som har en tilnærmet stagnasjon fram til 2005. Videre går vestlandsregionen fra å ligge likt med resten av landet til å ligge markant over.

Figur 8: Andel med minst en høyt utdannet foreldre, blant velferdsprofesjoner¹⁵

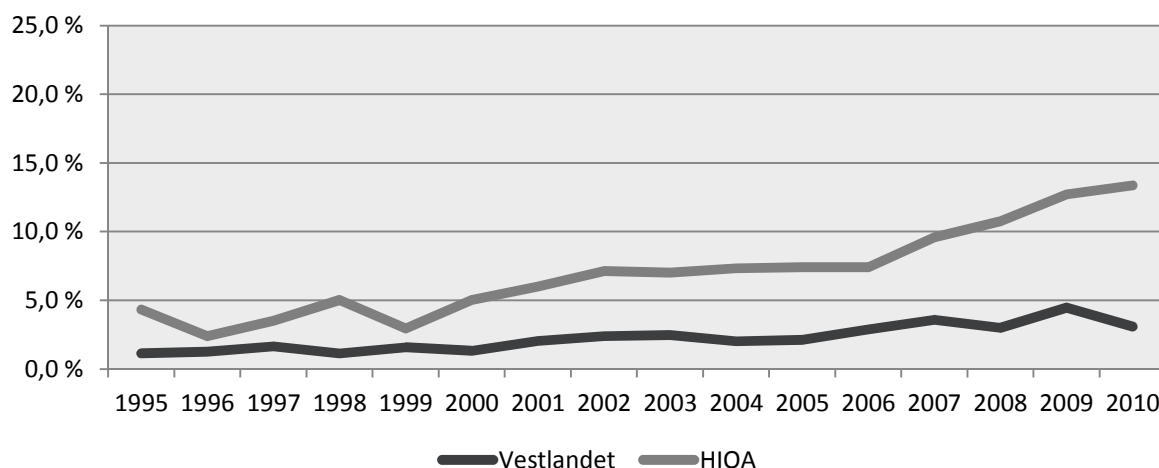
6.13. Rekrutteringsmønstre: Etnisk bakgrunn

HIOA har hatt en etnisk bredere studentpopulasjon enn høgskolene på Vestlandet, noe som kan forklares ved at regionen er den mest innvandrerrike i landet. Figur 9 viser at forskjellen øker gjennom hele perioden. Riktignok øker ikke HIOA, sett i forhold til andelen innvandrere i regionen, noe særlig mer enn Vestlandet. Figur 9 illustrerer at ved HIOA økte andelen minoritetsstudenter innen velferdsprofesjonene fra cirka 4 til 13 prosent. I perioden økte andelen med innvandrerbakgrunn i Oslo og Akershus fra 12 til 26 prosent (SSB.no, 2012). Dette betyr at andelen innvandrere på studiene har økt fra å tilsvare $\frac{1}{3}$ av andelen innvandrere i regionen, til å tilsvare $\frac{1}{2}$. Så innvandrerne er fortsatt underrepresentert, men i mindre grad enn tidligere.

Ved Høgskolene på Vestlandet økte andelen minoritetselever innen velferdsprofesjonene fra i overkant av 1 til 3 prosent, riktignok med en topp i 2009 på 4,5 prosent (Figur 9). I perioden økte andelen med innvandrerbakgrunn på Vestlandet fra 4 til 10 prosent (SSB.no, 2012). Høgskolene på Vestlandet har derfor nesten like stor andel innvandrere som HIOA, hvis vi ser det i forhold til forskjellene i andel innvandre i regionene.

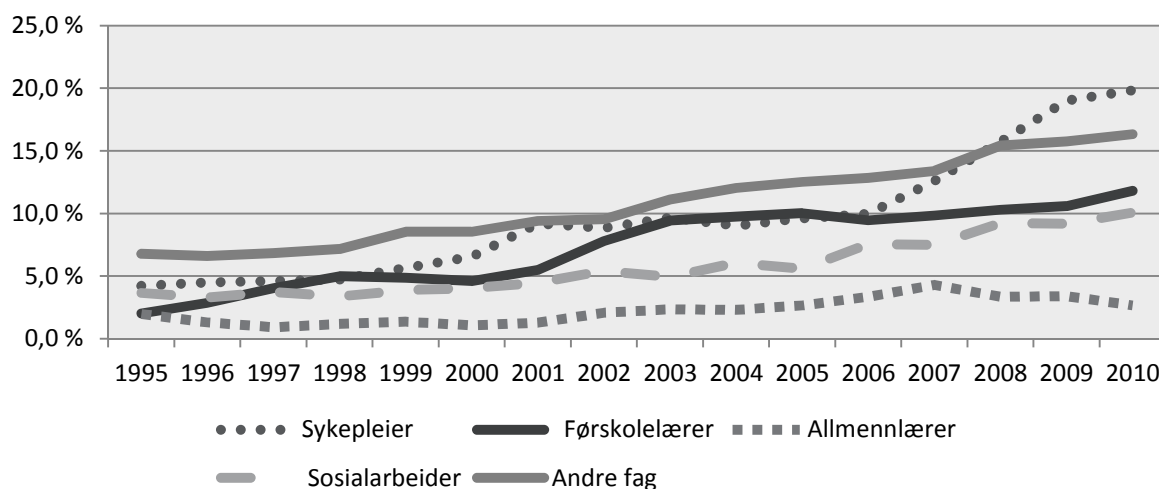
¹⁵ Obs. Venstreaksen starter på 25 %

Figur 9: Andel med innvandrerbakgrunn blant velferdsprofesjoner, fordelt på grad fra HIOA og Vestlandet

Tallene per høgskole er såpass små ved enkelte fag per år, at det er den generelle tendensen som er av interesse og årlige fluktusjoner bør tillegges mindre vekt og tilskrives tilfeldigheter i studentsammensetningen. Figur 10 illustrerer utviklingen over tid av andel med innvandrerbakgrunn som uteksamineres fra de forskjellige fagene. Figur 10 er laget med glidende gjennomsnitt på 3 år for å bedre illustrere trenden og ikke årlige fluktusjoner. Sykepleier især, men også sosialarbeider og førskolelærer, har en sterk økning i andelen over perioden. Mens de to sistnevnte har doblet andelen, har sykepleier firedoblet sin andel. Sykepleier er det eneste utdanningsprogrammet som ligger over gjennomsnittet ved HIOA. Den relativt lave andelen med innvandrerbakgrunn som blir allmennlærer er bekymringsfullt, da denne andelen ideelt sett ikke bør avvike for mye fra andelen i befolkningen. Samme tendensen, lav andel med innvandrerbakgrunn på allmennlærerutdanning, finner vi også på Vestlandet (Figur 11) og i resten av landet. Dette er påpekt som en stor utfordring for allmennlærerutdannelsen av blant annet Kunnskapsdepartementet (KD, 2009).

Figur 10: Andel med innvandrerbakgrunn fordelt på fagretning, for HIOA¹⁶

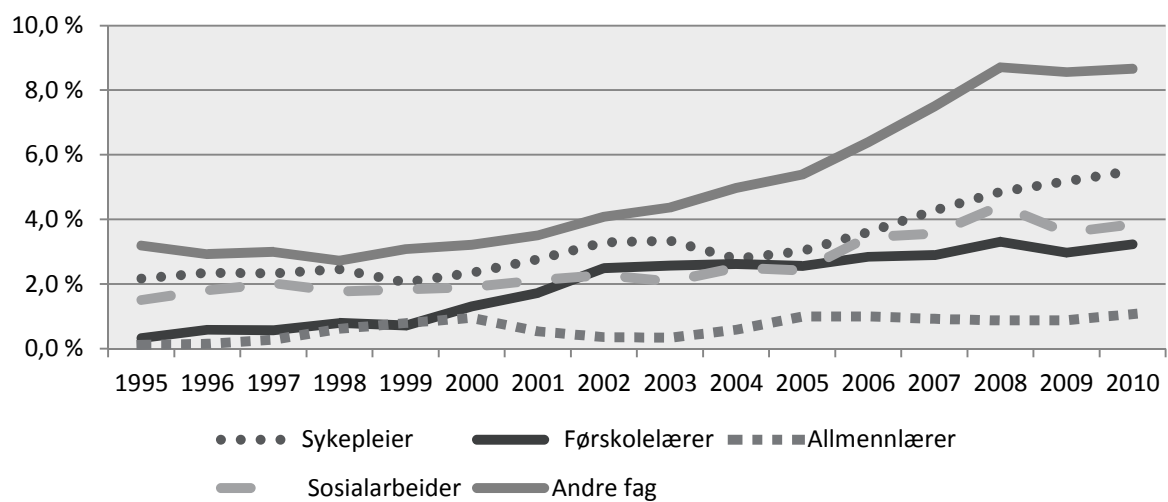

Figur 11 illustrerer utviklingen over tid av andel med innvandrerbakgrunn som uteksamineres fra de forskjellige velferdsprofesjonene ved vestlandshøgskolene. Figur 11 er laget med glidende gjennomsnitt på 3 år for å bedre illustrere trenden og ikke årlige fluktasjoner. Sykepleier er det eneste faget som uteksaminerer over fem prosent med innvandrerbakgrunn. Studieprogrammet med færrest personer med innvandrerbakgrunn er allmennlærer. Det er kun en prosent med innvandrerbakgrunn blant de som fullførte sin allmenlærergrad i 2010; to personer som er førstegenerasjonsinnvandrere med ikke-vestlig bakgrunn, en person som er annengenerasjonsinnvandrer med ikke-vestlig bakgrunn og en person som er førstegenerasjon vestlig innvandrer. Altså fire personer for hele Vestlandet i 2010.

Andelen innvandrere innen de resterende fagene har økt betydelig mer enn i velferdsprofesjonene. Dette betyr at det potensielle rekrutteringsgrunnlaget for flere allmennlærere med innvandrerbakgrunn eksisterer og er underrealisert.

¹⁶ Obs. Figur 10 og Figur 11 har ikke samme venstreakse.

Figur 11: Andel med innvandrerbakgrunn fordelt på fagretning, for Vestlandet¹⁶

7. Sysselsettingsmønstre etter endt utdanning

Det antas å være en sterk seleksjon vedrørende hvem som velger hvilke studieretninger, med tanke på fremtidig arbeidssted. Velferdsprofesjonene skiller seg ut ved at det finnes jobbmuligheter i tilnærmet alle kommuner. Det er derfor grunn til å anta at de som ønsker å forbli i oppvekstkommune/fylke er mer tilbøyelig til å studere noe som sikrer en jobb i samme området. De som er mer villige til å flytte på seg, velger ofte studieretninger med mindre tanke på fremtidige muligheter for å få jobb i regionen. En mulig indikasjon på dette kan være at personer som studerer andre fag har en større tilbøyelighet for å flytte på seg for å studere enn de som studerer velferdsprofesjoner.

Personene med fullført grad arbeider oftere i de fylkene med de urbane høgskolene, enn i de fylkene med de semi-urbane og semi-rurale høgskolene. Det har en logisk sammenheng med arbeidsmarkedets størrelse. Men de mindre sentrale utdanner også i svært høy grad personer til egen region eller oppvekstfylke (selv om de ikke gjør det i like stor grad som de mer sentrale). Videre utdanner de mindre sentrale institusjonene personer i like stor grad som de mer sentrale til regionen Vestlandet som helhet.

7.1. Sysselsettingsmønstre for Vestlandet

Av de som bodde på Vestlandet som 16-åringer og tok en grad innen velferdsprofesjonene på Vestlandet er det svært få som emigrerer fra regionen. Det er ganske stabilt, med i overkant 90 prosent som starter å jobbe i regionen og gjør det både to og fem år etter endt studium (Figur 12). Det er noe mer fluktasjoner for dem som ikke bodde på Vestlandet ved 16 år. I snitt ser en at det også er omtrent halvparten av disse som flyttet til Vestlandet for å ta en grad innen velferdsprofesjonene, som starter å jobbe der etter endt utdanning. Gruppen har i perioden en økende tendens til å slå seg ned på Vestlandet.

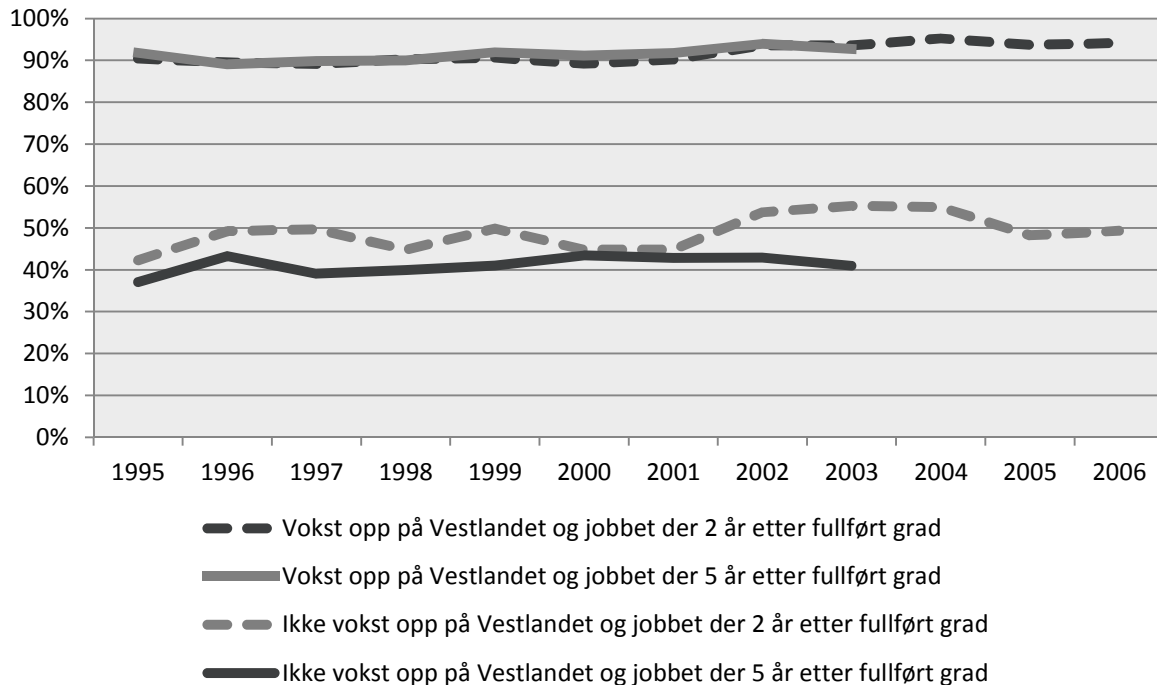
Dette viser at for majoriteten av personer som utdanner seg til disse velferdsprofesjonene, inntreffer eventuell regional mobilitet før studietiden. Ideen om at personer først flytter til nærmeste regionale by for å studere, for så senere å flytte til en enda større by for jobb, ser ikke ut til å være et hovedmønster her. Det er derimot helt klart at de regionale høgskolene fungerer som den dominerende tilbyder av arbeidskraft for regionen, og sånn sett har høgskolene her en viktig rolle for å sikre nødvendig arbeidskraft til velferdsprofesjonene.

Figur 12 viser at den regionale rekrutteringen på Vestlandet har klare sammenhenger med det regionale arbeidsmarkedet. Forskjellen mellom to år og fem år etter endt utdanning er marginal, og ved enkelte tilfeller er den regionale rekrutteringen høyere ved fem enn ved to år etter endt utdanning. Dette kan forklares ved at en del av de uteksaminerte finner arbeid utenfor regionen etter endt utdanning, men returnerer til regionen for arbeid innen fem år.

Videre viser Figur 12 at forskjellen mellom to og fem år ligger på omtrent fem prosent for de som ikke er vokst opp på Vestlandet. Dette forklares med at en del av personene som ikke er

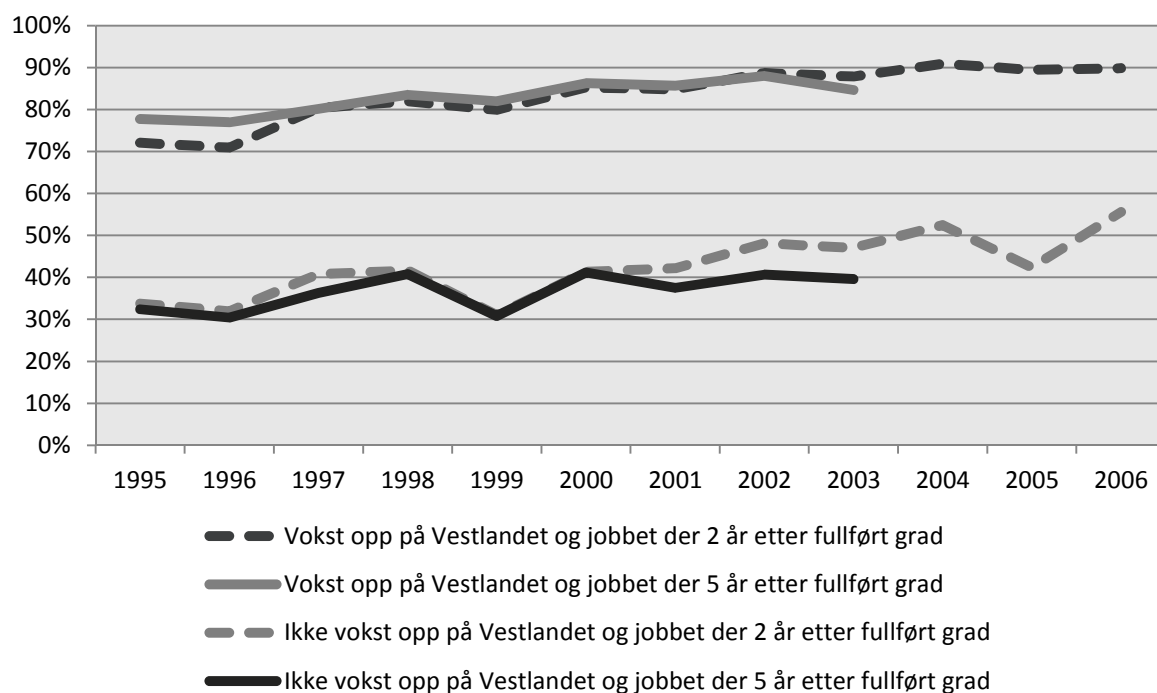
vokst opp på Vestlandet, men finner jobb der etter endt utdanning, har noe større tilbøyelighet for å flytte fra regionen innen fem år.

Figur 12: Andel som jobber på Vestlandet etter fullført grad fra institusjon på Vestlandet, velferdsprofesjoner

Kategorien resterende fag, vist i Figur 13 nedenfor, har større årlige svingninger enn velferdsprofesjonene ettersom den inneholder fag som er mer sensitive til markedets svingninger. I velferdsprofesjonene dominerer offentlig sektor som arbeidsgiver og delvis garantist for arbeidsplassene. For de resterende fagene er offentlig sektor mindre dominerende som arbeidsgiver, og gruppen blir derfor mer sensitiv for konjunkturedringer. Forskjellen mellom to og fem år etter er som ved velferdsprofesjonene marginal og ved enkelte år negativ; noe som betyr at man har tilbakeflytting til regionen mellom to og fem år etter endt utdanning.

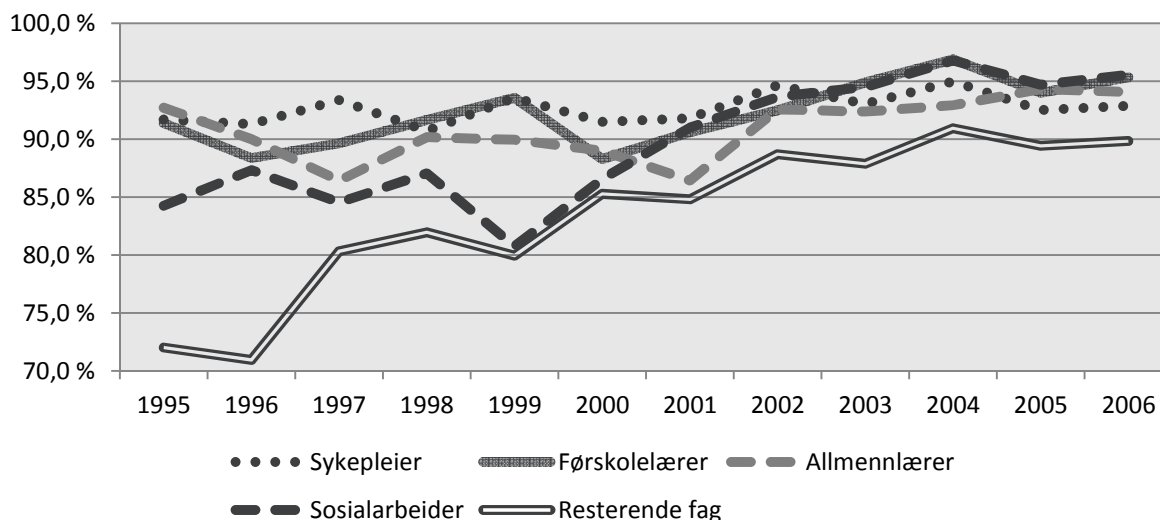
Figur 13: Andel som jobber på Vestlandet etter fullført grad fra institusjon på Vestlandet, resterende fag

Figur 12 og Figur 13 viser arbeidsregion Vestlandet både for personer som vokste opp på Vestlandet og de som ikke gjorde det. Figur 14 viser også andelen som jobber på Vestlandet, men kun for de som vokste opp på Vestlandet og tok en grad der, fordelt på de forskjellige fagene. Sosialarbeiderne er den velferdsprofesjonen som har økt andelen mest. Andelen for alle yrkene stabiliseres også noe de siste årene. Kategorien resterende fag ligger noe under, det vil si at flere av dem flytter fra regionen etter fullført grad. Dette er likevel den kategorien som har hatt desidert størst økning i perioden.

Figur 14 viser at andelen som blir i regionen har økt over tid. Potensielle forklaringer er økte arbeidsmuligheter på Vestlandet siden 1995 og økt utdanningstilbud, så færre må forlate Vestlandet for å ta den utdannelsen de ønsker.

Figur 14: Personer som er vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der
Andel med arbeidsfylke på Vestlandet 2 år etter fullført grad¹⁷

7.2. Sysselsettingsmønstre for sykepleiere på Vestlandet

Vestlandet beholder i stor grad sine egne sykepleiere, det vil si at de som er vokst opp på Vestlandet og fullførte sin grad der, i stor grad starter å jobbe der. Tabell 26 viser at hele 92,8 prosent av disse sykepleierne starter å arbeide på Vestlandet. Oslo og Akershus henter til sammen 3,8 prosent av disse sykepleierne.

Tabell 26: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, sykepleiere*

Arbeidsfylke 2 år etter fullført grad	
Rogaland	31,0 %
Hordaland	30,7 %
Møre og Romsdal	20,7 %
Sogn og Fjordane	10,4 %
Oslo	3,1 %
Sør-Trøndelag	1,0 %
Akershus	0,7 %
Vest-Agder	0,4 %
De resterende fylkene	1,8 %
Sum Vestlandet	92,8 %

*For Sunnhordland og Haugalandet er tallet 15,1 %

7.3. Sysselsettingsmønstre for førskolelærere på Vestlandet

Ved å sammenligne Tabell 26 og Tabell 27 under ser vi at førskolelærere som vokste opp og har utdannet seg på Vestlandet har tilsvarende tilbøyelighet for å starte og jobbe der som sykepleierne. Hele 91,9 prosent av denne gruppen jobber på Vestlandet to år etter fullført grad.

¹⁷ Obs. Venstreaksen starter på 70 %

Tabell 27: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, førskolelærere*

Arbeidsfylke 2 år etter fullført grad	
Hordaland	39,0 %
Rogaland	32,3 %
Møre og Romsdal	11,3 %
Sogn og Fjordane	9,2 %
Oslo	3,9 %
Akershus	1,6 %
Sør-Trøndelag	0,6 %
Buskerud	0,5 %
Vest-Agder	0,3 %
De resterende fylkene	1,3 %
Sum Vestlandet	91,9 %

*For Sunnhordland og Haugalandet er tallet 13,4 %

7.4. Sysselsettingsmønstre for allmennlærere på Vestlandet

Tabell 28 viser at allmennlærerne har tilsvarende mønster som de andre velferdsprofesjonene: 90,9 prosent av personene som er vokst opp på Vestlandet og fullført en allmennlærergrad der starter å jobbe der. Hordaland dominerer som største sysselsetter, tilsvarende som hos sosialarbeiderne (Tabell 29 nedenfor) og førskolelærerne (Tabell 27 ovenfor). Oslo og Akershus sysselsetter 4,7 prosent av denne gruppen.

Tabell 28: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, allmennlærere*

Arbeidsfylke 2 år etter fullført grad	
Hordaland	37,1 %
Rogaland	31,8 %
Møre og Romsdal	12,4 %
Sogn og Fjordane	9,7 %
Oslo	2,4 %
Akershus	2,3 %
Buskerud	0,8 %
Finnmark	0,5 %
Sør-Trøndelag	0,5 %
Troms	0,4 %
Oppland	0,4 %
Vest-Agder	0,4 %
De resterende fylker	1,4 %
Sum Vestlandet	90,9 %

*For Sunnhordland og Haugalandet er tallet 14,5 %

7.5. Sysselsettingsmønstre for sosialarbeidere på Vestlandet

Det er lite som skiller sysselsettingsmønsteret for sosialarbeidere som er vokst opp og utdannet på Vestlandet (Tabell 29) fra allmennlærere (Tabell 28) og førskolelærere (Tabell 27). 90,9 prosent av denne gruppen starter å jobbe på Vestlandet etter fullført grad. 5,2 prosent starter å jobbe i Oslo og Akershus.

Tabell 29: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, sosialarbeider*

Arbeidsfylke 2 år etter fullført grad	
Hordaland	39,0 %
Rogaland	28,6 %
Møre og Romsdal	13,4 %
Sogn og Fjordane	10,0 %
Oslo	3,7 %
Akershus	1,5 %
Buskerud	0,5 %
Vest-Agder	0,5 %
Østfold	0,4 %
Sør-Trøndelag	0,4 %
De resterende fylkene	2,1 %
Sum Vestlandet	90,9 %

* For Sunnhordland og Haugalandet er tallet 7,7 %

7.6. Sysselsettingsmønstre for de resterende fagene på Vestlandet

Rogaland sysselsetter flest av personene som er vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der innen de *resterende fagene* (Tabell 30). I de resterende fagene sysselsettes en spesielt lav andel av denne arbeidskraften i Sogn og Fjordane, kun 6,9 prosent. Blant velferdsprofesjonene sysselsatte Sogn og Fjordane rundt 10 prosent av de som hadde vokst opp og tatt graden sin på Vestlandet. Samtidig tiltrekker Oslo og Akershus seg en betydelig større andel fra de resterende fagene, tilsammen 9,4 prosent.

Tabell 30: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, resterende fag*

Arbeidsfylke 2 år etter fullført grad	
Rogaland	36,1 %
Hordaland	26,9 %
Møre og Romsdal	14,9 %
Oslo	7,1 %
Sogn og Fjordane	6,9 %
Akershus	2,3 %
Sør-Trøndelag	0,9 %
Vest-Agder	0,7 %
De resterende fylkene	3,1 %
Sum Vestlandet	84,8 %

* For Sunnhordland og Haugalandet er tallet 9,1 %

7.7. Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Molde

Personer med fullført grad fra Høgskolen i Molde har liten tilknytning til Vestlandet utover Møre og Romsdal. Tilsvarende mønster finner vi for rekrutteringen til høgskolen¹⁸. Av personene som har en arbeidskommune utenfor Møre og Romsdal to år etter endt utdanning er det Oslo (med 4,5 %) og Sør-Trøndelag (med 3,1 %) som ansetter flest personer med velferdsprofesjonsbakgrunn fra HIM.

¹⁸ Tabell 14 på side 22 illustrerer rekrutteringsmønsteret til Høgskolen i Molde.

Tabell 31: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIM, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjonene, fra Høgskolen i Molde	
Møre og Romsdal	86,2 %
Oslo	4,5 %
Sør-Trøndelag	3,1 %
Hordaland	1,6 %
Akershus	1,4 %

Tabell 32 viser at personer som har studert ved HIM, men vokst opp et annet sted enn Møre og Romsdal, viser tilsvarende mønster som de som har vokst opp der, riktignok med en langt lavere andel som blir i fylket. Det vil si at Møre og Romsdal er det yrket som sysselsetter flest av denne gruppen, med Sør-Trøndelag og Oslo på andre og tredje plass.

Tabell 32: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIM, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskolen i Molde	
Møre og Romsdal	48,4 %
Sør-Trøndelag	15,2 %
Oslo	6,0 %
Akershus	3,8 %
Hordaland	3,8 %
Oppland	3,3 %
Rogaland	3,3 %
Troms	3,3 %
Sogn og Fjordane	2,7 %
Nordland	2,7 %
Vestfold	2,2 %

7.8. Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Ålesund

Tabell 33 viser arbeidsfylke for personer som er vokst opp i Møre og Romsdal og har en grad fra HIÅ. 86,8 prosent av denne gruppen starter å jobbe i Møre og Romsdal. Personer med grad innen velferdsprofesjonene fra Ålesund og som er vokst opp i Møre og Romsdal har noe større tilbøyelighet til å flytte til Hordaland (Tabell 33), enn de med grad fra Molde (Tabell 31).

Tabell 33: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIÅ, velferdsprofesjoner¹⁹

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner ¹⁹ , fra Høgskolen i Ålesund	
Møre og Romsdal	86,8 %
Oslo	4,6 %
Hordaland	2,8 %
Sør-Trøndelag	2,3 %

Tabell 34 viser arbeidsfylke for personer som ikke er vokst opp i Møre og Romsdal, men har en grad fra HIÅ. 51,3 prosent av disse blir og starter å jobbe i fylket. Oslo og Akershus kommer ganske langt ned på listen, og det er de andre vestlandsfylkene og Sør-Trøndelag og som dominerer (Tabell 34).

¹⁹ Kategorien velferdsprofesjoner inneholder kun sykepleierprogrammet, ved HIÅ.

Tabell 34: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIÅ, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad velferdsprofesjoner, fra Høgskolen i Ålesund	
Møre og Romsdal	51,3 %
Hordaland	9,7 %
Sør-Trøndelag	8,4 %
Sogn og Fjordane	7,8 %
Rogaland	4,5 %
Oslo	3,9 %
Oppland	2,6 %
Nordland	2,6 %
Akershus	1,9 %
Vestfold	1,9 %
Hedmark	1,3 %
Troms	1,3 %

7.9. Sysselsettingsmønstre ved Høgskulen i Volda

Tabell 35 viser at Oslo og Akershus tiltrekker til sammen ti prosent av de som fullført velferdsutdanninger fra Høgskulen i Volda og som har vokst opp i Møre og Romsdal. Mens Møre og Romsdal ansetter den absolutt største kategorien med 78 prosent.

Tabell 35: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HVO, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad fra Høgskulen i Volda	
Møre og Romsdal	78,0 %
Oslo	6,1 %
Akershus	3,9 %
Hordaland	2,7 %
Sogn og Fjordane	2,6 %
Sør-Trøndelag	1,4 %
Buskerud	1,2 %
Rogaland	1,2 %

Personer med grad fra Volda og som ikke er vokst opp i Møre og Romsdal, er den gruppen som har størst spredning i hvor de ender etter fullført utdannelse (Tabell 36). Det kan være en følge av at HVO har et betydelig innslag av studenter med oppvekst utenfor Vestlandet, spesielt i sosialt arbeid. Sogn og Fjordane er det fylket som flest personer i denne kategorien flytter til, med institusjonens hjemfylke Møre og Romsdal på andre plass. Ser vi tilbake på tabell 15, ser vi at velferdsutdanningene i Volda nettopp rekrutterer et betydelig innslag av studenter med oppvekst i Sogn og Fjordane, som trolig finner arbeid i hjemfylket. I tillegg kan det være snakk om noe rekruttering til arbeidsmarkedet i Sogn og Fjordane fra personer som hverken er vokst opp i Sogn og Fjordane eller Møre og Romsdal. Det er også mange som rekrutteres til Oslo/Akershus, ca. 21 prosent.

Tabell 36: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HVO, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskulen i Volda	
Sogn og Fjordane	21,1 %
Møre og Romsdal	16,1 %
Oslo	12,2 %
Hordaland	10,8 %
Akershus	8,9 %
Rogaland	6,0 %
Buskerud	4,8 %
Sør-Trøndelag	3,0 %
Oppland	2,9 %
Østfold	2,5 %
Hedmark	2,0 %
Vestfold	2,0 %
Nordland	1,6 %
Telemark	1,3 %
Aust-Agder	1,2 %
Vest-Agder	1,1 %

7.10. Sysselsettingsmønstre ved Høgskulen i Sogn og Fjordane

Hordaland tiltrekker seg cirka ti prosent av de uteksaminerte fra HSF, mens Sogn og Fjordane ansetter flest med 77,5 prosent (Tabell 37). 4,3 prosent av denne gruppen arbeider i Oslo og Akershus.

Tabell 37: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Sogn og Fjordane og grad fra HSF, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskulen i Sogn og Fjordane	
Sogn og Fjordane	77,5 %
Hordaland	10,0 %
Oslo	2,9 %
Rogaland	1,7 %
Akershus	1,4 %
Møre og Romsdal	1,4 %
Buskerud	1,1 %

For personer som ikke er vokst opp i Sogn og Fjordane, men tar en grad ved høgskolen er det Hordaland som er det dominerende arbeidsmarkedet (Tabell 38). Kun 16,5 prosent av innflytterne arbeider i Sogn og Fjordane to år etter fullført grad. Dette betyr at arbeidsmarkedet i Sogn og Fjordane primært rekrutterer personer som er vokst opp der til velferdsprofesjonene.

Tabell 38: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Sogn og Fjordane og grad fra HSF, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskulen i Sogn og Fjordane	
Hordaland	35,2 %
Sogn og Fjordane	16,5 %
Oslo	8,1 %
Rogaland	6,8 %
Buskerud	6,4 %
Møre og Romsdal	6,1 %
Akershus	6,0 %
Oppland	3,8 %
Finnmark	1,6 %
Østfold	1,6 %
Vestfold	1,5 %
Sør-Trøndelag	1,2 %
Telemark	1,0 %

7.11. Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Bergen

Høgskolen i Bergen følger det samme mønsteret som de andre urbane høgskolene (UIS og HIOA), samt den semi-urbane høgskolen HSH. Rundt 90 prosent av alle som hadde institusjonens fylke som bosted da de var 16 og tar en grad der, begynner å jobbe der (Tabell 39).

Tabell 39: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Hordaland og grad fra HIB, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskolen i Bergen	
Hordaland	91,3 %
Oslo	2,8 %
Rogaland	1,6 %
Akershus	1,1 %

For personer som ikke har vokst i Hordaland, men tatt en grad der så starter 54,9 prosent å jobbe i Hordaland (Tabell 40). Her ser vi at også Rogaland og Oslo/Akershus tar i mot en betydelig del av disse, hhv. 9,4 og 12,9 prosent.

Tabell 40: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Hordaland og grad fra HIB, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskolen i Bergen	
Hordaland	54,9 %
Rogaland	9,4 %
Oslo	9,3 %
Sogn og Fjordane	5,7 %
Akershus	3,6 %
Møre og Romsdal	3,4 %
Buskerud	2,0 %
Sør-Trøndelag	1,7 %
Vestfold	1,6 %
Troms	1,5 %
Telemark	1,5 %
Vest-Agder	1,4 %
Nordland	1,2 %

7.12. Sysselsettingsmønstre ved Universitetet i Stavanger

Tabell 41 viser at Rogaland sysselsetter hele 94 prosent av de som har vokst opp der og tatt en grad innen velferdsprofesjonene på Universitetet (tidligere Høgskolen) i Stavanger.

Tabell 41: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Rogaland og grad fra UIS, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Universitetet i Stavanger	
Rogaland	94,0 %
Oslo	1,7 %
Hordaland	1,3 %

Av de som ikke er vokst opp i Rogaland, men tatt en grad innen velferdsprofesjonene, blir 57,7 prosent av dem værende der, med nabofylkene Hordaland og Vest-Agder på respektive andre og tredje plass (Tabell 42).

Tabell 42: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Rogaland og grad fra UIS, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Universitetet i Stavanger	
Rogaland	57,7 %
Hordaland	13,6 %
Vest-Agder	7,8 %
Oslo	5,5 %
Akershus	2,7 %
Buskerud	1,6 %
Aust-Agder	1,4 %
Møre og Romsdal	1,4 %
Sør-Trøndelag	1,4 %
Telemark	1,1 %
Vestfold	1,1 %

7.13. Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen Stord/Haugesund

Personer som har vokst opp i Sunnhordland og Haugalandet²⁰ og tatt en grad ved HSH blir i stor grad en del av arbeidsmarkedet i Sunnhordland og Haugalandet. Sunnhordland og Haugalandet sysselsetter cirka 80 prosent av denne gruppen (Tabell 43).

Tabell 43: Andel som jobber Sunnhordland og Haugalandet med grad fra HSH, velferdsprofesjoner

Andel med Sunnhordland og Haugalandet som arbeidstid 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra HSH	
Personer som bodde i Sunnhordland og Haugalandet ved 16 år	80,4 %
Personer som ikke bodde i Sunnhordland og Haugalandet ved 16 år	25,4 %

Tabell 44 viser at cirka 95 prosent av de som er vokst opp i Sunnhordland og Haugalandet og tatt en grad der jobber i Hordaland eller Rogaland. Den delen av Rogaland og Hordaland som utgjør Sunnhordland og Haugalandet, sysselsetter 80 prosent av denne gruppen (Tabell 43). Det betyr det at kun 15 prosent starter arbeid i de gjenværende kommunene i Rogaland og

²⁰ Se seksjon 5.4 *Utvalget og romlig inndeling* på side 15 for hvilke kommuner som er med i inndeling.

Hordaland (de delene av Rogaland og Hordaland som ikke er en del av Sunnhordland og Haugalandet).

Tabell 44: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Sunnhordland og Haugalandet og grad fra HSH, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskolen Stord/Haugesund	
Rogaland	59,7 %
Hordaland	35,9 %
Oslo	1,5 %

Personer som ikke er vokst opp i Sunnhordland og Haugalandet med tatt en grad der, blant velferdsprofesjonene, har relativt høy andel (86,8 prosent) som begynner og jobbe i Hordaland og Rogaland (Tabell 45). Men, disse starter i stor grad å jobbe utenfor Sunnhordland og Haugalandet, som sysselsetter kun 25,4 prosent av innflytterne (Tabell 43).

Tabell 45: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Sunnhordland og Haugalandet og grad fra HSH, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjoner, fra Høgskolen Stord/Haugesund	
Hordaland	54,2 %
Rogaland	32,6 %
Oslo	2,5 %
Sogn og Fjordane	1,7 %
Akershus	1,4 %
Troms	1,4 %
Vest-Agder	1,1 %
Buskerud	1,0 %

7.14. Tilbakeflytting etter endt utdanning for Vestlendinger

For personene som er vokst opp på Vestlandet og studert i en annen landsdel, er Hordaland det fylket som sysselsetter flest to år etter fullført grad (Tabell 46). Unntaksfaget er sosialarbeider, hvor Rogaland er største sysselsetter. Blant disse vestlendingene som tok graden sin i en annen landsdel, er Oslo nest største sysselsetter. Rogaland er sysselsetter nummer tre, med unntak av nevnte sosialarbeidere, Møre og Romsdal nummer fire. Vestland fylket som gjør det desidert dårligst på å sysselsette vestlendinger som har tatt en grad utenfor regionen er Sogn og Fjordane. Tabell 46 viser at kun mellom to prosent og fire prosent av denne gruppen arbeider i Sogn og Fjordane. Vestland fylkenes varierende evne til å tiltrekke seg denne gruppen kan nok i stor grad forklares ved forskjeller i fylkenes størrelse og arbeidsmarked.

Samlet ligger Vestlandet mellom 50 og 60 prosent i Tabell 46. Ettersom mobilitet ble antatt primært å forekomme før utdanning, må 50- 60 prosent tilbakeflytting sies å være relativt høyt. Det er omtrent på nivå med eller noe høyere enn de personene som ikke er vokst opp på Vestlandet, men tok en grad der og startet å jobbe der etterpå (Figur 12 på side 36). Evnen til å rekruttere de som studerte utenfor regionen tilbake til Vestlandet, varierer noe etter profesjon. Flest sosialarbeidere returnerer (64 prosent), færrest førskolelærere (49 prosent). Oslo/Akershus rekrutterer flest sykepleiere og førskolelærere (ca. 25 prosent). Vi har sett at

flest sosialarbeidere rekrutteres tilbake til Rogaland, mens flest sykepleiere og lærere rekrutteres til Hordaland. Møre og Romsdal rekrutterer betydelig blant førskolelærerne, men også noen lærere og sosialarbeidere, mens rekrutteringen tilbake til Sogn og Fjordane er liten i alle profesjoner.

Tabell 46: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp på Vestlandet og studert **utenfor** Vestlandet, fordelt på fag*

	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider
Akershus	4 %	9 %	6 %	5 %
Aust-Agder	1 %	2 %	1 %	1 %
Buskerud	1 %	2 %	2 %	2 %
Finnmark	1 %	1 %	2 %	1 %
Hedmark	1 %	2 %	2 %	2 %
Hordaland	38 %	17 %	27 %	12 %
Møre og Romsdal	5 %	17 %	11 %	10 %
Nordland	1 %	2 %	2 %	1 %
Nord-Trøndelag	1 %	1 %	2 %	0 %
Oppland	1 %	1 %	2 %	2 %
Oslo	21 %	15 %	10 %	11 %
Rogaland	10 %	14 %	15 %	38 %
Sogn og Fjordane	2 %	1 %	2 %	4 %
Sør-Trøndelag	6 %	9 %	7 %	6 %
Telemark	1 %	1 %	1 %	1 %
Troms	1 %	1 %	2 %	1 %
Vest-Agder	2 %	3 %	4 %	2 %
Vestfold	2 %	1 %	3 %	2 %
Østfold	2 %	1 %	1 %	2 %
Sum Vestlandet	55,0 %	49,0 %	54,5 %	61,5 %

*For Sunnhordland og Haugalandet er tallet 1,9 % for sykepleiere, 2,3 % for førskolelærere, 4,9 % for allmennlærere og 9,6 % for sosialarbeidere.

Tabell 47 nedenfor viser tilsvarende som Tabell 46 ovenfor; arbeidsfylke for personer som er vokst opp på Vestlandet og tatt en grad utenfor regionen. Tabell 47 er derimot ikke fordelt på fag, men på oppvekstfylke. Vi ser at det er svært store forskjeller mellom oppvekstfylkene i tilbøyeligheten for å returnere. Personer fra Hordaland er de som har størst tilbøyelighet for å flytte tilbake til Vestlandet, med Rogaland på andre plass. Tabell 47 viser også at arbeidsmarkedet i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal tiltrekker svært få personer som er vokst opp i andre vestlandsfylker og tatt en grad utenfor Vestlandet. Faktisk er det svært små andeler av personer som er vokst opp på Vestlandet og tatt en grad utenfor som starter å jobbe i et annet fylke på Vestlandet. Eneste fylket som klarer å tiltrekke en reell andel fra denne gruppen er Hordaland, og da spesielt fra Sogn og Fjordane i tillegg til noe fra Møre og Romsdal. Utenom eget fylke, viser tabellen også at det stort sett er Oslo/Akershus som er magneten og som tiltrekker seg vestlendinger som har studert velferdsfag utenfor Vestlandet.

Tabell 47: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp på Vestlandet og studert **utenfor** Vestlandet, fordelt på oppvekstfylke

Arbeidsfylke	Oppvekstfylke			
	Møre og Romsdal	Sogn og Fjordane	Hordaland	Rogaland
Akershus	8 %	7 %	4 %	4 %
Aust-Agder	1 %	1 %	1 %	2 %
Buskerud	2 %	3 %	2 %	1 %
Finnmark	1 %	1 %	1 %	1 %
Hedmark	2 %	3 %	1 %	1 %
Hordaland	4 %	18 %	65 %	6 %
Møre og Romsdal	28 %	2 %	0 %	0 %
Nordland	2 %	2 %	1 %	1 %
Nord-Trøndelag	2 %	1 %	0 %	0 %
Oppland	2 %	6 %	1 %	1 %
Oslo	22 %	21 %	10 %	13 %
Rogaland	2 %	3 %	5 %	59 %
Sogn og Fjordane	0 %	21 %	1 %	0 %
Sør-Trøndelag	16 %	6 %	2 %	2 %
Telemark	1 %	1 %	1 %	1 %
Troms	1 %	1 %	1 %	1 %
Vest-Agder	1 %	1 %	2 %	5 %
Vestfold	2 %	3 %	2 %	1 %
Østfold	2 %	2 %	1 %	1 %
Sum Vestlandet	34 %	44 %	70 %	65 %

Tabell 48 viser et utdrag av forskjellene mellom fylkene klarere enn Tabell 47 ovenfor, selv om informasjonen i begge tabellene er den samme. Hordaland og Rogaland er best på å tiltrekke seg personer som har vokst opp der og fullført en grad utenfor Vestlandet. Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal har derimot de laveste andelene både på å få folk til å returnere til eget fylke og til regionen. 44 prosent av de som vokst opp i Sogn og Fjordane starter å jobbe på Vestlandet etter å ha fullført en grad utenfor regionen. Kun 21 prosent av den samme gruppen starter å jobbe i oppvekstfylket (Sogn og Fjordane). Dette viser den tendensen som vi har sett flere ganger, nemlig at Sogn og Fjordane kommer dårligst ut når det kommer til å tiltrekke seg arbeidskraft, men forsyner resten av Vestlandet med det²¹. Møre og Romsdal rekrutterer noen flere tilbake til eget fylke, men svært få starter å arbeide i andre deler av Vestlandet. De starter heller arbeid i Oslo/Akershus eller Sør-Trøndelag. For de resterende tre vestlandsfylkene er forskjellen på eget fylke og resten av Vestlandet kun fem-seks prosent. For disse fylkene er det er en relativt liten andel som flytter tilbake til andre vestlandsfylker enn eget oppvekstfylke.

²¹ Se eksempelvis Tabell 37 på side 37, eller Tabell 52 på side 46 og Tabell 53 på side 46 for tilsvarende mønster.

Tabell 48: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp på Vestlandet og studert **utenfor** Vestlandet, fordelt på oppvekstfylke

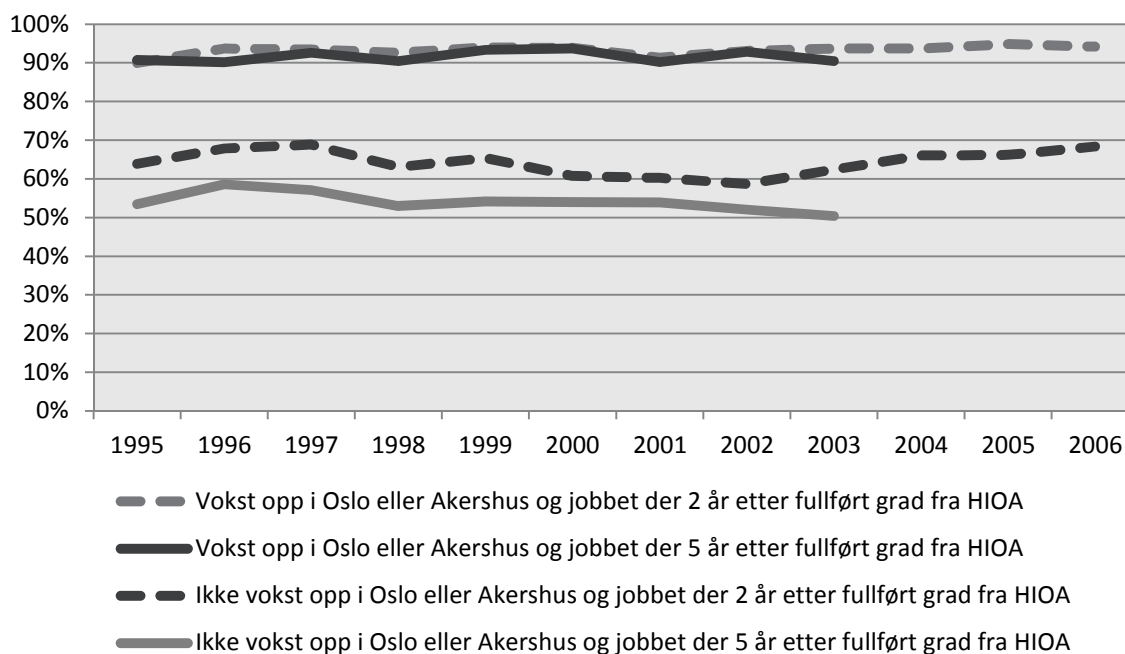
		Oppvekstfylke			
		Møre og Romsdal	Sogn og Fjordane	Hordaland	Rogaland
Arbeidsfylke	Vestlandet	34 %	44 %	70 %	65 %
	Vestlandet uten oppvekstfylke	6 %	22 %	5 %	6 %
	Oppvekstfylke	28 %	21 %	65 %	59 %

7.15. Sysselsettingsmønstre ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Personer som er vokst opp i Oslo og Akershus og tar en grad innen velferdsprofesjonene, viser tilsvarende mobilitetsmønster som folk fra Vestlandet. Det vil si at rundt 90 prosent blir i regionen og starter å jobbe der etter endt utdanning. Imidlertid viser Figur 15 at arbeidsgivere i Oslo og Akershus rekrutterer en noe større andel av innflytterne, enn det Vestlandet gjør (Figur 12, side 36).

Figur 15 viser at blant de som har vokst opp i Oslo og Akershus og tatt en grad der er det kun marginal avstand mellom to og fem år. Dette viser at personer som starter å jobbe der, etter å ha vokst opp og fullført en grad der, blir. Det er altså svært få i denne gruppen som starter å jobbe der, for så å flytte fra regionen etter noen år. Dette mønsteret er derimot forskjellig blant innflytterne, hvor det er omtrent 10 prosentpoeng forskjell for andelen som jobber der etter to og fem år. Så selv om innflytterne starter å jobbe der, er det en mange som flytter ut av regionen etter å ha jobbet der noen år.

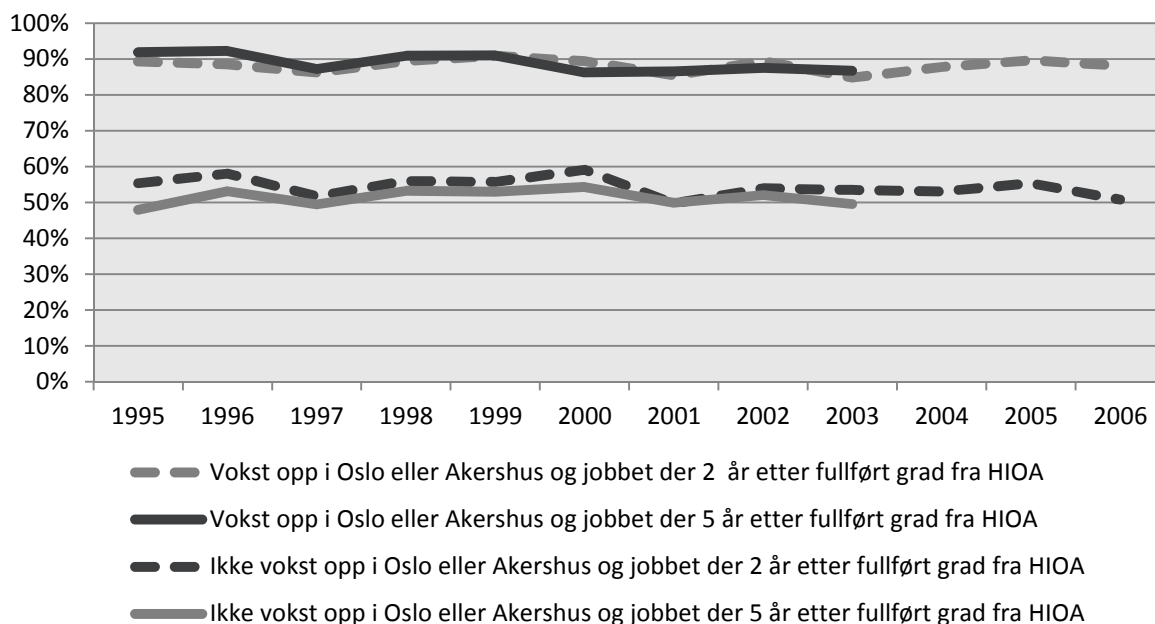
Figur 15: Andel som jobber i Oslo eller Akershus etter fullført år ved HIOA, velferdsprofesjoner

Blant de resterende fagene har Oslo og Akershus en negativ trend når det gjelder å beholde disse i regionen. Vestlandets trend er motsatt; økt tilbøyelighet til å ansette folk utdannet i

resterende fag. Men hvilke studieretninger som er inkludert i resterende fag kan variere fra år til år og mellom høgskolene. Derfor er sammenligning over tid og mellom læresteder for denne kategorien vanskelig å tolke.

Figur 16: Andel som jobber i Oslo eller Akershus etter fullført år ved HIOA, resterende fag.

Tabell 49 viser som Figur 15 at i overkant av 90 prosent av de som har fullført en grad innen velferdsprofesjonene, og er vokst opp i regionen, blir i regionen. De gjenværende får oftest arbeid i de nærliggende fylkene.

Tabell 49: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Oslo/ Akershus og fullført grad der, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjonene, fra HIOA	
Oslo	52,9 %
Akershus	40,4 %
Buskerud	1,8 %
Østfold	1,1 %

Andelen som blir i Oslo og Akershus er langt mindre for de som ikke er vokst opp der. Oslo og Akershus har samtidig større evne til å holde de som flyttet dit og fullførte en grad, enn vestlandshøgskolene²². Tabell 50 viser at de fylkene folk flytter (eventuelt tilbake) til etter utdanning fra HIOA særlig er de nærliggende fylkene.

²² Nærmere 70 % i Oslo og Akershus mot cirka 50 % for Vestlandet. Dette varierer noe over tid, se Figur 12 for Vestlandet og Figur 15 for Oslo og Akershus.

Tabell 50: Arbeidsfylke for personer **ikke** vokst opp i Oslo/ Akershus og fullført grad der, velferdsprofesjoner

Arbeidsfylke 2 år etter grad, velferdsprofesjonene, fra HIOA	
Oslo	46,4 %
Akershus	15,7 %
Buskerud	8,7 %
Østfold	4,3 %
Hedmark	3,8 %
Vestfold	3,8 %
Oppland	3,0 %
Hordaland	2,5 %
Telemark	1,9 %
Sør-Trøndelag	1,6 %
Rogaland	1,3 %
Troms	1,3 %
Møre og Romsdal	1,2 %
Vest-Agder	1,1 %

7.16. Tilbakeflytting etter endt utdanning for Oslo og Akershus

Regionen Oslo og Akershus (Tabell 51) ligger noe høyere enn Vestlandet (Tabell 46) på å sysselsette personer som er vokst opp i regionen, men utdannet seg et annet sted. For personer som er vokst opp i Oslo eller Akershus og ikke tatt en grad der, er det relativt mange som flytter tilbake etter endte studier. Blant allmennlærere og førskolelærere viser Tabell 51 at Akershus tiltrekker seg flest fra denne gruppen. For sosialarbeidere ligger fylkene relativt likt, mens blant sykepleiere og de resterende fagene er det Oslo som tiltrekker seg flest. Videre viser Tabell 51 at Oslo og Akershus er de to mest dominerende fylkene disse personene starter å jobbe i. Derimot er det ikke noe klart 3. største fylke, dette varierer mellom studieretninger og variasjonene er små.

Tabell 51: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp i Oslo eller Akershus og studert utenfor fylkene

	Sykepleier	Førskolelærer	Allmennlærer	Sosialarbeider
Akershus	21 %	41 %	40 %	34 %
Aust-Agder	1 %	1 %	1 %	0 %
Buskerud	3 %	4 %	4 %	3 %
Finnmark	1 %	2 %	3 %	1 %
Hedmark	3 %	3 %	6 %	3 %
Hordaland	3 %	3 %	4 %	3 %
Møre og Romsdal	1 %	0 %	0 %	1 %
Nordland	1 %	1 %	2 %	2 %
Nord-Trøndelag	1 %	0 %	1 %	1 %
Oppland	3 %	2 %	3 %	5 %
Oslo	44 %	21 %	17 %	26 %
Rogaland	2 %	4 %	1 %	5 %
Sogn og Fjordane	1 %	0 %	1 %	1 %
Sør-Trøndelag	3 %	3 %	2 %	4 %
Telemark	1 %	2 %	2 %	1 %
Troms	1 %	1 %	2 %	2 %
Vest-Agder	1 %	2 %	1 %	1 %
Vestfold	4 %	6 %	6 %	3 %
Østfold	6 %	5 %	4 %	6 %
Sum Oslo og Akershus	64 %	62 %	57 %	60 %

7.17. Variasjoner i sysselsetting mellom urbane, semi-urbane og semi-rurale høyskoler

Blant personene som fullfører en grad i en av velferdsprofesjonene ved en institusjon i eget fylke, er det jevnt over høy andel som arbeider i samme fylke to år etter studiene. For disse personene så er eget fylke der de som oftest jobber to år etter studiene (Tabell 52).

Tilbakeflytterne, de som har tatt en grad utenfor egen region, har lavest tilbøyelighet til å returnere hvis de er vokst opp i et av de to fylkene uten større urbane sentra (Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane)²³. Især Sogn og Fjordane ligger lavt på å få denne gruppen til å returnere etter fullført grad. Riktignok returnerer de i relativt stor grad til regionen Vestlandet om de ikke returnerer til oppvekstfylket.

Selv om alle institusjonene ligger høyt på å utdanne egen befolkning til eget arbeidsmarked, er det forskjeller. Personer med fullført grad fra urbane høyskoler har betydelig større sannsynlighet for å starte å jobbe i institusjonens fylke, enn personer med grad fra semi-urbane og semi-rurale høyskoler. Tabell 52 illustrerer dette og viser at ved UIS, HIOA og HIB (de tre mest urbane lokaliseringene) har egne studenter over 90 prosent sannsynlighet for å jobbe i fylket to år etter grad. I neste kategori er det to semi-urbane høyskoler, HIA og HIM. Ved disse to høyskolene har egne studenter over 85 prosent sannsynlighet for å arbeide i eget fylke to år etter endt utdanning. I siste kategori ligger semi-urbane HSH, de semi-rurale

²³ Se Tabell 48 og Tabell 49 for mer informasjon.

HVO og HSF. Egne studenter ved disse tre høgskolene har cirka 78-80 prosent sannsynlighet for å arbeide i fylket to år etter fullført grad.

De utdanningsinstitusjonene som ligger lavest i Tabell 52 (utdanner færrest til eget fylke), utdanner likevel i stor grad til regionen Vestlandet. Så selv om det er en del som flytter fra eget hjemfylke etter å ha gått på en av de mindre sentrale høgskolene, arbeider de primært på Vestlandet etter fullført grad. Så den andelen studenter de semi-rurale høgskolene ikke utdanner til eget fylke, utdanner de i stor grad til resten av Vestlandet.

Tabell 52: Personer som vokste opp i institusjonens fylke(r), og jobber der 2 år etter, velferdsprofesjoner

Institusjon	Fylke	% - andel	Befolkning (SSB.no, 2012)
Universitetet i Stavanger	Rogaland	94,0 %	427 947
Høgskolen i Oslo og Akershus	Oslo og Akershus	93,3 %	1 123 359
Høgskolen i Bergen	Hordaland	91,3 %	477 175
Høgskolen i Ålesund	Møre og Romsdal	86,8 %	251 262
Høgskolen i Molde	Møre og Romsdal	86,2 %	251 262
Høgskolen Stord/Haugesund	Sunnhordland og Haugalandet	80,4 %	162 562
Høgskulen i Volda	Møre og Romsdal	78,0 %	251 262
Høgskulen i Sogn og Fjordane	Sogn og Fjordane	77,5 %	107 080

Blant innflytterne, de som har tatt en grad utenfor bostedsfylke ved 16 år, tegner det seg et noe mer differensiert bilde enn for de som ikke byttet fylke. Her er det store forskjeller, og det er studenter fra de urbane institusjonene som i desidert størst grad blir boende i det fylket de studerte i (Tabell 53). Dette er nok den største forskjellen mellom semi-rurale og urbane høgskoler som vi har funnet i analysen.

Innflyttere som har studert ved Høgskolen Stord/Haugesund, Høgskulen i Sogn og Fjordane og Høgskulen i Volda har ikke lærestedets eget fylke som det oftest foretrukne fylket å arbeide i. Disse tre høgskolene kommer betydelig dårligere ut når det gjelder å rekruttere innflyttere til arbeidsmarkedet. Riktignok er det, som med ikke-innflytterne i Tabell 52 ovenfor, til andre mer sentrale vestlandsfylker de flytter etter endt utdannelse. Så igjen ser vi at Vestlandet som region gjør det sterkt, selv om det på mer lokalt nivå kan se ut som om man i noen grad utdanner personer for andre landsdeler.

Tabell 53: Personer som **ikke** vokste opp i institusjonens fylke(r), men jobber der 2 år etter, velferdsprofesjoner

Institusjon	Fylke	% - andel	Kommentar
Høgskolen i Oslo og Akershus	Oslo og Akershus	62,1 %	Institusjonens fylke er største fylke
Universitetet i Stavanger	Rogaland	57,7 %	Institusjonens fylke er største fylke
Høgskolen i Bergen	Hordaland	54,9 %	Institusjonens fylke er største fylke
Høgskolen i Ålesund	Møre og Romsdal	51,3 %	Institusjonens fylke er største fylke
Høgskolen i Molde	Møre og Romsdal	48,4 %	Institusjonens fylke er største fylke
Høgskolen Stord/Haugesund	Sunnhordland og Haugalandet	25,4 %	Største fylke Hordaland 54,2 %
Høgskulen i Sogn og Fjordane	Sogn og Fjordane	16,5 %	Største fylke Hordaland 35,2 %
Høgskulen i Volda	Møre og Romsdal	16,1 %	Største fylke Sogn og Fjordane 21,1 %

8. Konklusjon

Høgskolene påvirker personers mobilitet. Høgskolene har en viktig rolle for å utdanne personer fra egen region og for å levere kvalifiserte kandidater til lokale og regionale yrkesfelt. Dette viser seg gjennom både rekrutterings- og især sysselsettingsmønsteret etter fullført grad. Høgskolene rekrutterer i utstrakt grad fra eget fylke og region, og svært mange starter arbeid i høgskolens fylke eller region. Dette er rapportens hovedfunn.

En svært stor andel av studentene i velferdsstudiene, oppvokst i det fylket høgskolen er lokalisert i, starter å arbeide i samme region, primært til samme fylke. Samtidig finner vi at også en betydelig andel av studenter ved disse høgskolene, men oppvokst utenfor regionen, også rekrutteres til fylke eller region. Det er også en klart lavere andel av studenter oppvokst i fylket, men som har tatt velferdsutdanning utenom regionen, som vender tilbake til det regionale arbeidsmarkedet.

Høgskolen i Oslo og Akershus rekrutterer i langt større grad personer utenom egen region enn Vestlandet. Når det kommer til sysselsetting derimot er forskjellene betydelig mindre. Flere av studentene oppvokst i Oslo/Akershus-regionen som studerer utenfor regionen, vender tilbake til egen region etter studiene, sammenlignet med Vestlandet.

8.1. Høgskolenes rekruttering fra fylke og region

Høgskolene på Vestlandet rekrutterer i stor grad (rundt 80 prosent) av studentene sine fra regionen. Dette er langt mer enn HIOA som rekrutterer i overkant av 40 prosent av sine studenter fra fylkene Oslo og Akershus. For at dette nivået skal forbli like høyt bør vestlandsinstitusjonene samarbeide for å få dekket en bredde i videreutdanning, masterutdanning og PhD-utdanning for disse yrkene. Studenter planlegger generelt lengre utdanning enn tidligere (Otnes, Vaage, & Rustad Thorsen, 2011), og det er åpenbart at flere av høgskolene på Vestlandet er for små til å på egen hånd ha noen stor bredde i mastergradstilbud og eventuelt PhD-tilbud for disse velferdsprofesjonene. Vestlandsregionen som helhet kan derimot helt klart tilby denne bredden.

Høgskolene i Stavanger, Molde og Ålesund tiltrekker seg svært få studenter fra Vestlandet utenfor eget fylke. Så disse høgskolene som også ligger perifert i vestlandsregionen, har forståelig nok lavest regional forankring ved rekruttering.

Det er etniske forskjeller i rekruttering mellom regionene, men de er marginale når vi ser det i forhold til andelen innvandrere i regionene. Begge regionene har en underrepresentasjon av minoritetsstudenter blant omsorgsprofesjonene, som er særlig prekær for allmennlærerutdanning. Dette er i strid med politiske mål, og en underrepresentasjon over lang tid kan få konsekvenser på senere tidspunkt.

8.2. Høgskolenes påvirkning på sysselsettingen etter fullført grad

Både på Vestlandet og i Oslo og Akershus dominerer ansettelsene av personer som har vokst opp og tatt en grad i egen region. Begge regionene sysselsetter over 90 prosent av denne gruppen. På Vestlandet har denne andelen økt, samtidig som forskjellene mellom fagene har konvergere i perioden. Fra 2002 og ut har samtlige fag ligget på over 90 prosent.

Oslo og Akershus sysselsetter nesten 70 prosent de som tok en grad der men er vokst opp utenfor regionen. Vestlandet derimot sysselsetter rundt 50 prosent av denne gruppen. For de *resterende fagene*, som har begrenset fokus i rapporten, har Vestlandet hatt en gradvis positiv trend og Oslo og Akershus en gradvis negativ trend. For siste årskull, som vi har observert arbeidskommune to år etter fullført grad (2006), ligger begge regionene på rundt 50 prosent tilbøyelighet for å sysselsette denne gruppen.

Oslo og Akershus klarer å sysselsette godt over 60 prosent av tilbakeflytterne. Det er mer enn det vi finner på Vestlandet. Dette gjelder den gruppen som er vokst opp i regionen, tatt en grad utenfor regionen, og så flyttet tilbake for å starte arbeid der. Vestlandet gjør det riktignok relativt bra på å få folk til å returnere til regionen og godt over 50 prosent av de som har studert ute arbeider på Vestlandet to år etter fullført grad. Men her er det stor variasjon mellom de fire fylkene.

8.3. Forskjeller mellom urbane, semi-urbane og semi-rurale høgskoler

Det er ikke sånn at de urbane høgskolene på Vestlandet gjør det mye bedre i å tiltrekke seg personer utenfra enn de semi-urbane og de semi-rurale. De urbane gjør det riktignok jevnt over bra, men det er helt klart at flere av de mindre urbane konkurrerer med like stor tiltrekningskraft på tilflyttere. Eksempelvis er Høgskulen i Volda den som tiltrekker størst andel sosialarbeiderstudenter utenfra regionen og Høgskulen i Sogn og Fjordane den som tiltrekker størst andel førskolelærerstudenter og allmennlærerstudenter utenfra.

Selv om de semi-urbane og semi-rurale høgskolene på Vestlandet har et tilsvarende mønster som de urbane når det gjelder rekruttering, er bildet noe annerledes for sysselsetting etter fullført grad. Disse gjør det noe dårligere på å sysselsette egne studenter etter fullført grad, men bemerkelsesverdig dårligere på å sysselsette innflyttere. Det er kanskje her vi har funnet den største forskjellen mellom høgskolene og regionene. Riktignok starter gjerne innflytterne å jobbe i andre vestlandsfylker, dersom de ikke starter å jobbe i institusjonens eget fylke. Så for regionen som helhet er dette udramatisk. Dette viser også at Vestlandet i svært utstrakt grad fungerer som et samlet rekrutterings- og arbeidsmarked: Mobiliteten både før og etter studiene er langt større mellom fylkene på Vestlandet, enn mellom Vestlandet og andre landsdeler.

8.4. Hvis de regionale høgskolene ikke fantes?

Det er mulig at et desentralisert høgskoletilbud på den ene siden fører til at flere fra regionen satser på høyere utdanning, men også at de fanger opp flere som ellers ville ha dratt til høgskoler eller universiteter i Oslo og Bergen eller andre sentrale institusjoner. På den andre siden er det grunn til å hevde at de mindre høgskolene bidrar sterkt til å skaffe kvalifisert arbeidskraft til de omliggende kommunene, fylkene og regionene – arbeidskraft som det ellers ville være vanskelig å rekruttere.

Vi kan ikke på bakgrunn av denne studien fastslå hvordan bildet skissert i denne rapporten ville ha vært uten tilbud ved de regionale høgskolene i regionene. Hvor mange av de som i dag tar en høyere utdanning på den nærmeste høgskolen som ville reist lenger vekk for den samme utdannelsen, hvis tilbudet ikke fantes lokalt, er umulig å si. Like umulig er det å si noe sikkert om hvor mange av de som i en slik kontra-faktisk situasjon uten lokalt tilbud, ville ha reist tilbake til hjemfylket etter endt utdanning utenfor sitt distrikt. Analysene viser imidlertid at høgskolene i dag spiller en viktig rolle for kvalifisering til arbeidsmarkedet i sin region, noe som kan tolkes som en indikasjon på at den regionale tilgangen på kvalifiserte lærere, førskolelærere, sykepleiere og sosialarbeidere kunne vært lavere i en situasjon uten de regionale statlige høgskolene. I et slikt perspektiv kan altså en mulig fortolkning være at et desentralisert høgskoletilbud på den ene siden fører til at flere fra regionen satser på høyere utdanning, enn hva situasjonen ville vært uten et slikt tilbud, og i fortsettelsen av det, at det desentraliserte høgskoletilbudet fører til flere ferdigutdannede tilbyr sin arbeidskraft i det fylket og regionen de vokste opp.

8.5. Framtidig forskning

I et prosjekt som dette, med begrenset tid og ressurser, er det mye man ikke har tid til å undersøke så grundig som man kunne ønske. Hva slags arbeid de ferdigutdannede kandidatene finner, er for eksempel et svært interessant spørsmål som disse analysene reiser. Det kan hende at de som flytter ut av regionen får andre typer arbeid enn de som blir? I den sammenheng er det interessant å se i hvor stor grad finner personer arbeid som er relevant for utdanningen. I denne analysen har vi benyttet oss av de administrative (fylkes-) grensene for å definere og avgrense områder. For å undersøke videre den konkrete påvirkningen høgskolene har i lokalområdet, vil det være nødvendig å se på den effektive avstanden personers bosted har til høgskolene, og tilsvarende etter fullført grad; til arbeidstedet. Andre interessante spørsmål for framtidige undersøkelser handler om multivariate problemstillinger: Hvem er det som flytter fra oppvekstregionen for å ta utdanning og finne arbeid? Hvilke forskjeller finner vi mellom de som studerer et annet sted enn de vokste opp og de som studerer i hjemfylket? Hvem av de som studerer et annet sted er det som oftest flytter tilbake? Og hva kan grunnene deres være? Er det forskjeller mellom kvinner og menn eller mellom majoritetsbefolkningen og minoritetsgrupper og er slike eventuelle forskjeller like for alle aldersgrupper?

9. Bibliografi

- Arnesen, C. (2003). En analyse av bosettingsmønster og arbeidsmarkedstilpasning blant nyutdannede kandidater. Oslo: NIFU.
- Arnesen, C. Å (2006): Regional spredning av kompetanse. I: Grøgaard, J. B og Liv Anne Støren, L. A. (red.). Kunnskapssamfunnet tar form: utdanningsekspløsjonen og arbeidsmarkedets struktur. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Båtevik, F. O. & Heggen, K. (1996): Rekruttering til medisinarstudiet frå Midt-Noreg. Volda: Møreforskning Volda.
- Båtevik, F. O., Olsen, G. M. Vartdal, B. (2003): Jakta på det regionale mennesket. Om bulyst og regionale tilpassingar i Møre og Romsdal. Volda, Møreforskning.
- Elder, G. H. og Shanahan, M. J. (1997): Oppvekst, sosial endring og handlingsevne. Et livsløpsperspektiv. I: Frønes, I, Heggen, K og Myklebust, J. O (red.): Livsløp. Oppvekst, generasjon og sosial endring. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frosch, H., & Christensen, T. A. (2011). Økonomiske effekter af erhvervslivets forsknings-samarbejde med offentlige videninstitutioner. København: Forsknings- og Innovationsstyrelsen.
- Green, A. E. (1997): A Question of Compromise? Case Study Evidence on the Location and Mobility Strategies of Dual Career Households. *Regional Studies* 31, 641-657.
- Hansen, M. N og Mastekaasa, A. (2003): Utdanning, ulikhet og forandring. I: Frønes, I og Kjølrsrud, L. (red.): Det Norske samfunn, 69-98. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hansen, M. N. (1999): Utdanningspolitikk og ulikhet. Rekruttering til høyere utdanning 1985-1996. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 1999:2 (172-203).
- Heggen, K. og Clausen, S.-E. (2006): Høgre utdanning som sosialt prosjekt. *Tidsskrift for samfunns-forskning*, nr. 3: 331-358.
- Helberg, N. G. & Hasvold, T. (2006): Karriereønsker blant medisinstudentene i Tromsø. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 126: 2126-8.
- Helland, H. (2006). Reproduksjon av sosial ulikhet. Er sosial bakgrunn av betydning for valg av utdanningsretning? *Sosiologisk tidsskrift*(1), 34-62.
- Helland, H. (2006): Reproduksjon av sosial ulikhet. Er sosial bakgrunn av betydning for valg av utdanningsretning? *Sosiologisk tidsskrift* 1, 34-62
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2006). St.meld. nr. 25: Framtidas omsorgsutfordringer. Oslo: Departementenes servicesenter.
- Hollås, H. A. (2007): Kvinner dominerer på nesten alle nivåer. *Samfunnsspeilet*, nr 5-6, 38-44.
- Hollås, H. A. (2008): Utdanning: Norge på ellefte plass i utdanning. *Samfunnsspeilet*, 5-6.

- Høydahl, E. (2010). Befolkning: Befolkningsvekst rundt Oslo i Samfunnsspeilet nr. 5-6. Oslo: SSB.
- Kunnskapsdepartementet. (2009). St.meld. nr. 11 (2008-2009) Læreren - Rollen og utdanning. Oslo.
- Mastekaasa, A. (2008): Tidligere skoleprestasjoner og rekruttering til og gjennomføring av allmennlærerutdanning. SPS arbeidsnotat 2008 nr 5
- NOU 2011:3. (u.d.). Kompetansearbeidsplasser - drivkraft for vekst i hele landet. Oslo: "Kompetansearbeidsplassutvalget".
- OECD. (2007). Higher Education and Regions: Globally Competitive, Locally Engaged. OECD.
- Opheim, V. & Helland, H. (2006): Evaluation of the Competence Reform in Norway: Access to Higher Education Based on Non-formal Learning. Higher Education Management and Policy Journal. Vol. 18, no. 2: 87-101.
- Otnes, B., Vaage, O., & Rustad Thorsen, L. (2011). Rapport 2011/36: Levekår blant studenter 2010. Oslo: SSB.
- Persson, L., & Stambøl, L. (2004). Economic Renewal and Demographic Change. Stockholm: Nordregio.
- Rye, J. F. (2006): Geographic and social mobility: youth's rural-to-urban migration in Norway. Trondheim: Centre for Rural Research.
- Samordna opptak. (2012). Hentet fra <http://www.samordnaopptak.no/info/>
- SSB. (2012). Fakta om utdanning 2012 – – nøkkeltall fra 2010. SSB: Seksjon for utdanningsstatistikk.
- SSB.no. (2012). Hentet fra Statistikkbanken:
http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/hovedtabellHjem.asp&KortnavnWeb=folkendrhist
- SSB.no. (2012). Hentet fra Statistikkbanken:
http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/MenuSelS.asp&SubjectCode=02
- Stambøl, L. (2005). Arbeidsmarkedsmobilitet i like og ulike regionale arbeidsmarkeder i Økonomiske analyser 4. Oslo: SSB.
- Stambøl, L. (2011). Den regionale betydningen av universiteter og høyskoler.
- Støren, L. A. & Arnesen, C. Å. (2003): Et kjønnsdelt utdanningssystem. Utdanning 2003 - ressurser, rekruttering og resultater. Statistiske analyser, 60 (s. 136-160) Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

10. Liste over tabeller

Tabell 1: Forkortelser og definisjoner brukt i rapporten:	8
Tabell 2: Nedre poengsum 2010 for suppleringsopptaket ved ordinær kvote (alle kvalifiserte søkere)*	11
Tabell 3: Nedre poengsum 2010 for suppleringsopptaket ved ordinær kvote (alle kvalifiserte søkere) *	11
Tabell 4: Rekruttering og bosetning for kandidater i regionen Oslo og Akershus (Arnesen, 2003)	13
Tabell 5: Rekruttering og bosetning for kandidater i region Vestlandet (Arnesen, 2003)	13
Tabell 6: Datasettet; totalt antall fullførte grader innen velferdsprofesjonene og resterende fag	18
Tabell 7: Innvandrerbakgrunn for velferdsprofesjoner fra HIOA *	18
Tabell 8: Innvandrerbakgrunn for velferdsprofesjoner fra høgskoler på Vestlandet*	19
Tabell 9: Innvandrer kategorier og kriterier	19
Tabell 10: Befolkningsantall i de forskjellige regionene per 01.01.2010 (SSB.no, 2012)	20
Tabell 11: Befolkningsantall i de forskjellige fylkene på Vestlandet per 01.01.2010 (SSB.no, 2012)	20
Tabell 12: Foreldres høyeste utdanning da personen var 16 år, fordelt på 9 kategorier	22
Tabell 13: Foreldres høyeste utdanning da personen var 16 år, fordelt på 3 kategorier	22
Tabell 14: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen i Molde	23
Tabell 15: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen i Ålesund	23
Tabell 16: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskulen i Volda	24
Tabell 17: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskulen i Sogn og Fjordane	24
Tabell 18: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen i Bergen	24
Tabell 19: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Universitetet i Stavanger	25
Tabell 20: Oppvekstfylke for personer ved UIS som ikke er vokst opp i Rogaland, velferdsprofesjoner	25
Tabell 21: Oppvekstfylke for personer ved UIS som ikke er vokst opp i Rogaland, resterende fag	25
Tabell 22: Bosted ved 16 år for personer med grad fra Høgskolen Stord/Haugesund	26
Tabell 23: Andel studenter bosatt på Vestlandet ved 16 år, men ikke i institusjonens fylke	27
Tabell 24: Bosted ved 16 år for personer med grad fra HIOA og institusjonene på Vestlandet	27
Tabell 25: Snittalder ved fullført grad for institusjonene	28
Tabell 26: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, sykepleiere	38
Tabell 27: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, førskolelærere*	39
Tabell 28: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, allmennlærere*	39
Tabell 29: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, sosialarbeider*	40
Tabell 30: Arbeidsfylke for personer vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der, resterende fag*	40
Tabell 31: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIM, velferdsprofesjoner	41
Tabell 32: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIM, velferdsprofesjoner	41
Tabell 33: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIÅ, velferdsprofesjoner	41
Tabell 34: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HIÅ, velferdsprofesjoner	42
Tabell 35: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HVO, velferdsprofesjoner	42
Tabell 36: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Møre og Romsdal og grad fra HVO, velferdsprofesjoner	43
Tabell 37: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Sogn og Fjordane og grad fra HSF, velferdsprofesjoner	43
Tabell 38: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Sogn og Fjordane og grad fra HSF, velferdsprofesjoner	44
Tabell 39: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Hordaland og grad fra HIB, velferdsprofesjoner	44
Tabell 40: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Hordaland og grad fra HIB, velferdsprofesjoner	44
Tabell 41: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Rogaland og grad fra UIS, velferdsprofesjoner	45
Tabell 42: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Rogaland og grad fra UIS, velferdsprofesjoner	45
Tabell 43: Andel som jobber Sunnhordland og Haugalandet med grad fra HSH, velferdsprofesjoner	45
Tabell 44: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Sunnhordland og Haugalandet og grad fra HSH, velferdsprofesjoner	46
Tabell 45: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Sunnhordland og Haugalandet og grad fra HSH, velferdsprofesjoner	46
Tabell 46: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp på Vestlandet og studert utenfor Vestlandet,	47
Tabell 47: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp på Vestlandet og studert utenfor Vestlandet,	48
Tabell 48: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp på Vestlandet og studert utenfor Vestlandet,	49

Tabell 49: Arbeidsfylke for personer vokst opp i Oslo/ Akershus og fullført grad der, velferdsprofesjoner	50
Tabell 50: Arbeidsfylke for personer ikke vokst opp i Oslo/ Akershus og fullført grad der, velferdsprofesjoner	51
Tabell 51: Arbeidsfylke for personer som er vokst opp i Oslo eller Akershus og studert utenfor fylkene	52
Tabell 52: Personer som vokste opp i institusjonens fylke(r), og jobber der 2 år etter, velferdsprofesjoner	53
Tabell 53: Personer som ikke vokste opp i institusjonens fylke(r), men jobber der 2 år etter, velferdsprofesjoner	53

11. Liste over figurer

Figur 1: Spredning av kjønn og alder ved eksaminering i datasettet.....	15
Figur 2: Snittalder ved oppnådd første og siste grad i hele datasettet	15
Figur 3: Spredning av kjønn og alder ved fullført grad for velferdsprofesjoner	17
Figur 4: Andel som bodde på Vestlandet ved 16 år av de som har en grad fra institusjonene på Vestlandet	26
Figur 5: Snittalder for fullført grad, velferdsprofesjoner.....	28
Figur 6: Andel kvinner ved de ulike velferdsprofesjonene, fordelt på institusjon.	29
Figur 7: Andel med minst en forelder med høyere utdanning etter utdannelseinstitusjon, velferdsprofesjoner..	30
Figur 8: Andel med minst en høyt utdannet foreldre, blant velferdsprofesjoner.....	31
Figur 9: Andel med innvandrerbakgrunn blant velferdsprofesjoner, fordelt på grad fra HIOA og Vestlandet.....	32
Figur 10: Andel med innvandrerbakgrunn fordelt på fagretning, for HIOA	33
Figur 11: Andel med innvandrerbakgrunn fordelt på fagretning, for Vestlandet ¹⁶	34
Figur 12: Andel som jobber på Vestlandet etter fullført grad fra institusjon på Vestlandet, velferdsprofesjoner.	36
Figur 13: Andel som jobber på Vestlandet etter fullført grad fra institusjon på Vestlandet, resterende fag	37
Figur 14: Personer som er vokst opp på Vestlandet og tatt en grad der Andel med arbeidsfylke på Vestlandet 2 år etter fullført grad	38
Figur 15: Andel som jobber i Oslo eller Akershus etter fullført år ved HIOA, velferdsprofesjoner	49
Figur 16: Andel som jobber i Oslo eller Akershus etter fullført år ved HIOA, resterende fag.	50